

*ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ
ІМ. БОГДАНА СТУПАРИКА*

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ

№ 21, 2015

**Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Педагогічний інститут**

**Інформаційний бюлетень
кафедри педагогіки імені Богдана Ступарика**

№ 21

**Івано-Франківськ
2015**

УДК 37.0(477.86)
ББК 74.58 (4 Укр)

*Друкується відповідно до рішення
кафедри педагогіки імені Богдана Ступарика
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”
(протокол № 7 від 31 січня 2013 р.)*

Інформаційний бюлетень кафедри педагогіки імені Богдана Ступарика. – Івано-Франківськ, 2015. - № 21. – 54 с.

Матеріали випуску включають публікації учасників спільного засідання викладачів кафедри педагогіки імені Богдана Ступарика та педагогів НВК «Загальноосвітня школа-ліцей № 23» з питань атестації вчителів у контексті концепції підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Редколегія випуску:

Голова редколегії - Завгородня Т.К., доктор педагогічних наук, професор.

Члени редколегії:

Прокопів Л.М. – кандидат педагогічних наук, доцент

Стражнікова І.В. – кандидат педагогічних наук, доцент

Ікалюк Л.М. – заступник директора

НВЦ “Загальноосвітня школа-ліцей № 23”

ПЕРЕДМОВА

Підвищення рівня професійної майстерності педагогічних працівників є основним завданням на всіх етапах розвитку системи освіти. Сучасному навчальному закладу потрібен педагог-дослідник, педагог-психолог, педагог-технолог, який би постійно оновлював, удосконалював зміст своєї діяльності відповідно до світових стандартів, вимог часу, особистісних і виробничих потреб. Використання творчого потенціалу досвідчених учителів у процесі реформування чи модернізації освітньої системи вже стало традиційною практикою.

Не менш актуальною є проблема моральної, професійної підтримки молодих учителів, створення сприятливих умов для формування у них стійкої позитивної мотивації до вчительської професії. Саме тому на перше місце виходить роль мудрого наставника-професіонала, здатного порадити, підтримати і навчити. Адже поступове входження молодого вчителя у світ професії, його адаптація та професійне становлення можливі як за умов традиційної роботи в закладі освіти, безперервної самоосвіти, участі в заходах міжкурсового періоду на районному (міському) та обласному рівнях, так і в процесі спільної взаємодії, навчання та стажування на базі школи перспективного педагогічного досвіду вчителів-майстрів.

У системі підвищення кваліфікації вчителів принципи розвитку освіти впродовж життя, на наш погляд, набувають більш конкретного змісту, а саме: отримання та оновлення навичок, необхідних для життя в інформаційному суспільстві (комп'ютерна грамотність, іноземні мови, технологічна культура, підприємництво і соціальні навички); перегляд ставлення суспільства до ролі підвищення кваліфікації, джерел її фінансування; широке використання орієнтованих на користувача методик навчання, в тому числі перегляд ролі вчителя в освітньому процесі та його завдання - допомогти користувачу освітніх послуг вчитись самому, формувати свою освіту й усвідомити свою особисту відповідальність; створення єдиної системи оцінки результатів підвищення кваліфікації педагогічних працівників має бути одним з пріоритетних завдань, вирішення якого не можливе без активної участі самої людини, в тому числі і у формі самооцінки результатів власної навчальної діяльності, широка опора на досвід кожного представника даної професії, його критичний аналіз та самоаналіз, надання рекомендацій у сфері професійного, особистісного та освітнього розвитку на базі консультаційних центрів, що сприятиме наближенню освіти до місця проживання слухачів.

Отже, спільні засідання науковців та педагогів-практиків дають можливість глибоко і всебічно вивчити, узагальнити, об'єктивно оцінити результати професійної діяльності педагогів, що сприяє підвищенню рівня навчально-виховного процесу, баченню перспективи подальшого розвитку школи.

І.В.Стражнікова, к.п.н., доцент

Роль сімейного виховання у формуванні особистості дитини

Сім'я - соціальна група, що є історично певною організацією, члени якої пов'язані шлюбними чи родинними відносинами, спільністю побуту, взаємною моральною відповідальністю та соціальною необхідністю, яка обумовлена потребою суспільства у фізичному і духовному відтворенні населення. У сім'ї починається виховання, закладаються коріння, з яких виростають потім і гілки, і квіти, і плоди. На моральному здоров'ї сім'ї будується подальше життя людини, його громадська діяльність.

З перших кроків свідомого життя дитини батьки повинні звертати його увагу на причинно-наслідкові зв'язки між предметами і явищами навколишнього світу, щоб маленька людина вміла бачити, уміла помічати те, що з першого погляду не відрізняється чимось особливим.

Дуже важливим елементом сімейного виховання є трудова діяльність дітей. Ідеалом тут повинна служити мудра заповідь народної педагогіки: дитині потрібно працювати з того моменту, як він навчився тримати ложку в руках і нести з тарілки їжу в рот. У різний період часу дитина обов'язково повинна нести посильний внесок праці для членів сім'ї і робити це з задоволенням. Важливо, щоб ця праця була в сім'ї спільною. У дитини повинна бути радість від творення чогось потрібного, задоволення від того, що він зробив добро для сім'ї.

Якими б прекрасними не були наші дитячі садки та школи, найголовнішими у формуванні у дітей розуму, думки, є мати і батько. Сімейний колектив, де дитину вводять у світ зрілості і мудрості старших, - це така основа дитячого мислення, яку не може замінити в цьому віці ніхто. Тільки щоденне спілкування з матір'ю і батьком, з бабусею і дідусем, з братами і сестрами, забезпечує сприятливу атмосферу для розвитку дитячого мислення, для всебічного розвитку особистості дитини, її розумового виховання в сім'ї.

Сучасні діти дуже рано дізнаються букви і рано починають читати. Чим раніше дитина почала читати, ніж органічніше пов'язано читання з усією його духовним життям, тим складніше розумові процеси, що протікають під час читання, тим більше дає читання для розумового розвитку. Одночасно дитина читає і думає, осмислює, міркує. Ввести дитину в складний світ людських відносин - одне з найважливіших завдань виховання. Вчити відчувати - це найважче, що є у виховання. Дружбу, товариство, братерство потрібно виховувати з раннього дитинства. Дитина повинна вміти відчувати найтонші переживання іншої людини, тоді, коли він робить щось для щастя, радості, душевного спокою інших людей. Любов маленької дитини до матері, батька, бабусі, дідусеві, якщо вона не одухотворена творінням добра, перетворюється на егоїстичне почуття. А треба виховати в дитячому серці справжню людську любов - тривогу, хвилювання, турботу, переживання за долю іншої людини. Справжня любов народжується тільки в серці, що пережило турботу про долю

іншої людини

Сім'я тільки тоді родина, коли в ній є діти, інакше подружнє співжиття неповно, без батьків і дітей - немає сім'ї.

Нормальна сім'я представляється нам союзом, у якому, при всій індивідуальності її членів, панують дружні відносини, взаємна підтримка і допомога, неподільність радощів та смутку, словом, спільна праця з метою зробити життя і краще, і легше. Діти в родині не перші і не останні, а рівноправні члени її. Але поява їх в сім'ї становить подію, з якої починається нова смуга життя. Діти породжують багато турбот, розпачу, поневірянь, але зате дарують і багато радощів, недоступних бездітним парам. Діти викликають необхідність суворіше ставитися до самих себе, до взаємних відносин, у своєму ставленні до дітей, до прислуги, до рідних, до друзів. Справедливо кажуть, що, виховуючи інших, ми виховуємо, перш за все, і самих себе, бо присутність дітей часто служить вуздечкою проти розбещеності, нестриманості, вимагає обдуманості і праці, щоб надати життя більше порядку, задовольнити різноманітним запитам і потребам, матеріальним і духовним.

Батьки в ранньому віці дітей сіють те, плоди чого вони збирають пізніше.

Якщо ми хочемо, щоб діти наші були друзями нашими і в юності, і в зрілому віці, треба з раннього дитинства стати з ними на дружню ногу, уникаючи всього того, в чому відчувається погляд на них зверху вниз. Недостатньо говорити: не бреш, будь відвертий з батьками, не ховай від них нічого, зробивши щось погане, май мужність зізнатися. Треба не тільки самому не брехати і не рядитися в плащ проповідника чесноти, а жити так, щоб нічого було ховати від дітей, нічого було боятися, що вони засудять (хоча б і пізніше), тому що вони можуть засудити лише за погане, а не за нещастя, тому що вони здатні оцінити багато чого з того, що ми вважаємо гідністю людини, і раді будуть знайти це хороше в своїх батьках.

Щоб родина могла бути визнана нормальною, мало, щоб у ній були наявності батько і мати, треба, щоб і їх взаємні відносини відповідали ідеї самого близького з людських союзів і не містили в собі нічого, що ображало б почуття дітей. Їм однаково потрібні і дороги і батько і мати, і треба, щоб вони бачили і відчували взаємну любов і повага батьків. Якщо немає цієї поваги, немає дружніх відносин, то в чому б це не призвело, діти чуйно помітять, що між батьком і матір'ю щось негаразд, і легко можуть прийти до питання, хто з них правий, хто винен. Звичайно, і діти бувають різні, але можна визнати радше правилом, ніж винятком, що діти відчують потребу любити своїх батьків, бачити в них хороших людей і що для них аж ніяк не легко переконуватися в тому, що батько чи мати - погані люди, що батько може ображати матір, чи, навпаки, бачити, що один з батьків свариться, інший - плаче.

Роль сім'ї у вихованні дітей — велика і відповідальна. Батьки є першими вихователями, які зміцнюють і загартовують організм дитини, розвивають її мову і мислення, волю і почуття, формують її інтереси, прагнення, смаки, здібності, виховують любов до знань, допитливість, спостережливість, працьовитість. Сім'я в доступних їй межах і формах здійснює завдання

розумового, морального, естетичного і фізичного виховання дітей, дбає про їх гармонійний розвиток.

Зміст сімейного виховання: моральне, розумове, трудове, естетичне і фізичне виховання. Реалізуючи ці напрямки змісту, особливу увагу слід приділити вихованню у дітей любові до батьків, рідних, рідної мови, культури свого народу; поваги до людей; піклування про молодших і старших, співчуття і милосердя до тих, хто переживає горе; шанобливого ставлення до традицій, звичаїв, обрядів, до знання свого родоводу, історії народу.

Особливо велику роль відіграє сім'я у вихованні почуттів дитини. Повсякденні життєві ситуації, що виникають у сім'ї, багатогранність взаємин між членами сім'ї, щирість почуттів і різноманітні форми їх вияву, зацікавлена реакція на найдрібніші деталі поведінки дитини — все це створює найсприятливіші умови для емоційного і морального розвитку, підготовки дітей до самостійного виконання у майбутньому функцій батька чи матері, які в ніяких інших обставинах, крім сім'ї, створити неможливо.

Це дозволяє зробити висновок про те, що сім'я не просто важливий, а й необхідний, незамінний, глибоко специфічний фактор соціалізації особистості. Протягом всього життя людини сім'я є найважливішим компонентом мікросередовища, а для дитини, особливо в перші роки її життя, вплив сім'ї домінує над усіма іншими впливами, значною мірою визначаючи весь життєвий шлях дитини у майбутньому. Дитина завжди має відчувати материну любов і ніжність, батькове тепло й увагу. Вчені дослідили, що без батькового тепла та ніжності, без матеріної ласки діти хворіють, у них часто стаються серйозні психічні зриви. Для того щоб дитина нормально фізично й розумово розвивалась, їй необхідно приголубити 7-8 разів на день, поцілувати, похвалити, подякувати тощо. Коли мати чи батько інстинктивно гладить дитину по голівці, притискає до себе, бере на руки, цілує, говорить ласкаві слова, вони навіть не усвідомлюють всієї значущості цих лікувально-профілактичних процедур. Дитину-невдачу потрібно пестити вдвічі більше, і тоді кожний день у неї буде радісним. Михайло Булгаков, до речі, писав: "Що гірше людині, то більше її треба хвалити", а Михайло Зощенко застерігав: "Без ласки помирають не тільки діти, а й дорослі".

Досить часто можна чути нарікання на брак часу для виховання дітей. І це справді так (не більше 17 хвилин на добу батьки можуть виділити для виховання дітей). Але ж працюють усі: і ті батьки, хто добре виховує, і ті - хто погано. Тому річ не лише в кількості часу. Важливо, щоб той короткий час, який приділяється дитині, був насичений увагою й інтересом, щирістю й довірою, приносив взаємне задоволення, щоб дитина нетерпляче чекала зустрічі з батьком і матір'ю.

Батьки мають усвідомити, що виховання — це організоване спілкування, різноманітність духовних і ділових стосунків як між дорослими, так і між дорослими та дітьми. Через це в сім'ї ніколи не можна розділяти життя батьків і дітей на життя дорослих — справжнє, і життя дітей — несправжнє. Тільки у спільному житті з дорослими, поділяючи його радощі й турботи, беручи на себе

частину відповідальності, дитина стає справжньою людиною.

Батьки передають дітям знання, своє розуміння навколишнього світу, досвід суспільних стосунків, соціальних форм поведінки. Спілкування між дорослими і дітьми формує духовний світ дитини, дарує естетичну насолоду від прочитаного, побаченого, почутого. Тому розмовляйте з дітьми! Якщо не вмієте — вчіться. Якщо не знаєте про що — думайте, читайте!

Виховати з дитини справжнього громадянина-патріота України — мабуть, найскладніше завдання. Воно є найголовнішим не лише в шкільному і громадському, а й у сімейному вихованні. І допомагають у цьому народні традиції.

Любов до Батьківщини починається з любові до матері та батька, які мають зробити все, аби всюди дитину оточувала ясна, сонячна атмосфера життєрадісності, бадьорості, оптимізму, турботи про фізичне та духовне здоров'я дитини. Батьки завжди повинні пам'ятати, що родина — це мала батьківщина, на ґрунті якої виростає Батьківщина велика.

Сім'я має певні моральні обов'язки перед суспільством, а також перед іншими сім'ями. Це — суспільні обов'язки, до яких належать безпосереднє відтворення населення, соціалізація молодого покоління, організація побуту і дозвілля своїх членів, забезпечення їх морального й естетичного задоволення життям та ін. Суспільні обов'язки сім'ї осмислюються людьми як виконання нею певних функцій, а з точки зору соціальної психології — як «програвання» відповідних ролей.

Родинний обов'язок — складне і багатоякісне поняття. В ньому можна виділити: подружній обов'язок, батьківський (материнський), а також обов'язки діти щодо своїх батьків і прабатьків

Успішне виконання материнського і батьківського обов'язків можливе за умови, коли батьки добре знають психологічні якості своїх дітей, постійно їх вивчають і враховують. Виконання батьківських обов'язків найповніше здійснюється у процесі спілкування матері (батька) з дитиною. Тут діють такі соціально-психологічні механізми передачі та засвоєння соціального досвіду, як наслідування, уподібнення, захоплення особистим прикладом тощо.

Змістовне спілкування батьків і дітей духовно збагачує і тих і тих, шкода тільки, що такому спілкуванню в сучасних сім'ях приділяється недостатньо уваги. Нерідко діти змушені спілкуватися з модними речами у квартирі, а не з щирими серцями своїх батька та матері. В таких сім'ях, як правило, зростають люди з міщанською психологією.

На жаль, у житті доводиться часто зустрічатися з безтурботністю дітей щодо своїх батьків, нерозумінням своїх обов'язків перед ними. І справа тут, мабуть, не в тому, щоб таких лише за назвою синів чи дочок притягували до юридичної відповідальності. Важливіше тут профілактика, добре моральне виховання сина чи доньки з раннього дитинства. Для батька і матері має бути, свого роду професійною честю виховати в дітях почуття любові і обов'язку перед батьками, довести ці почуття до такого рівня, щоб можна було з упевненістю сказати: моя дитина не залишить мене в біді чи в старості.

Оскільки виховання є важливою сферою діяльності старших поколінь, то до батьків обставини життя пред'являють досить вагомі соціально-психологічні і педагогічні вимоги, такі як почуття високої відповідальності перед людьми за виховання дітей в ім'я майбутнього; фізичне здоров'я батьків, що має забезпечити народження здорових нащадків і створити належні умови для розвитку та виховання дітей; генетична грамотність; достатня психолого-педагогічна культура; любов до дітей; володіння справжнім авторитетом; знання надбань народної педагогіки; створення в сім'ї умов для всебічного розвитку особистості; здатність формувати у сім'ї культ Матері і Батька; добре розвинені почуття материнства. Без материнської любові, уваги, ласки й опіки неможливий нормальний розвиток дитини.

Аналіз родинного виховання показує, що добрі родинні взаємини не виключають розбіжностей думок, суперечок. Але в дружинній родині вони розв'язуються без роздратувань, приниження людської гідності. І якщо в сім'ї здоровий мікроклімат, діти виховуються особистим прикладом батьків в дусі патріотизму та високої духовності. Батьки є першими вихователями, які зміцнюють і загартовують організм дитини, розвивають її інтереси, смаки, здібності, виховують любов до знань, допитливість, спостереження, працьовитість.

Наталія Гавриш,
вихователь ГПД

Естетичне виховання - могутнє джерело моральної чистоти

*Неможливо виростити повноцінну людину
без виховання в ній почуття Прекрасного
Р.Тоюр*

Одна з проблем, яка виникла через спрямованість освіти тільки на накопичення знань та інформацій – втрата духовності. Тому освіта ХХІ століття має бути спрямована на задоволення потреб вищого рівня, потреб людського духу. Вона повинна розвивати і виховувати почуття цінностей, які мають загальнолюдський характер. І це в першу чергу стосується етичного і естетичного виховання особистості, основи якого закладаються саме в сім'ї.

Відомий педагог-новатор Шалва Амонашвілі стверджує: “Життя перетворюватиметься не міцними знаннями людей, а їхніми уміннями творити прекрасне та прагнути до прекрасного”. Отже, майбутнє людства відомий педагог пов'язує з категорією Краси.

Період дошкільного та молодшого шкільного дитинства є чи не найголовнішим з точки зору естетичного виховання та формування художньо-естетичного ставлення до життя. Саме в цьому віці здійснюється найбільш інтенсивне формування ставлення до світу, яке поступово перетворюється у властивості особистості.

І тому саме група продовженого дня повинна відігравати важливу роль у здійсненні загальної середньої освіти, сприяють розумовому, моральному, естетичному, фізичному, духовному розвитку особистості.

Загальна культура молодшої людини - це той фундамент, на якому будується духовно-моральне життя людини. "Прекрасне - могутнє джерело моральної чистоти. Духовного багатства, фізичної досконалості", - писав видатний педагог ХХ ст. В.О. Сухомлинський. Насолода життям, відчуття радості буття - неодмінний елемент самоутвердження людини у світі, її щастя. Розвиток естетичної сфери свідомості впливає на інші почуття і погляди людини, підвищує емоційну чутливість до всіх явищ життя. Й молодший шкільний вік - відповідальна пора формування естетичних цінностей особистості. Саме в цей період закладаються переконання, принципи поведінки, якими керується людина у спілкуванні з іншими. Складним і відповідальним завданням вихователів є таке виховання учнів, де головним принципом життя людини стають її моральні переконання. Основою, на які здійснюється естетичне виховання, є певний рівень художньо-естетичної культури особистості, її здатності до естетичного освоєння дійсності. Цей рівень виявляється як у розвитку всіх компонентів естетичної свідомості (почуттів, поглядів, переживань. Оцінок, смаків, потреб та ідеалів), так і в розвитку умінь і навичок активної перетворюючої діяльності у мистецтві, праці, побуті, людських взаєминах. Але значно розширюються можливості естетичного виховання дітей у шкільному віці.

Змістові орієнтири естетичного виховання молодших школярів охоплюють:

- розуміння краси в навколишній дійсності, природі, трудовій діяльності, як у школі так і за її межами;

- елементарне тлумачення змісту творів мистецтва, емоційне сприймання різних видовищ тем, кінофільмів, вистав, концертів, архітектури, пам'яток культури, вияв пошанного і дбайливого ставлення до них;

- розвиток нахилів до художньої творчості (виразне читання, малювання, ліплення, аплікація) творчої фантазії, гумору;

- додержання елементів культури поведінки, прагнення до охайного вигляду, художнє оформлення класної кімнати;

- уявлення про негарні вчинки, розв'язність, прийняття неохайності й нечепурності у зовнішньому вигляді.

Провідними шляхами й засобами естетичного виховання в початковій школі виступають: навчання й позакласна робота; природа; праці, мистецтво; естетичну роботу обстановки, поведінки; фізкультура і спорт.

Важливим завданням виховання ми вважаємо, і розвиток таких якостей, потреб і здібностей особистості, які перетворюють індивіда в активного творця естетичних цінностей, дозволяють йому не тільки насолоджуватися красою світу, а й перетворювати його "за законами краси".

То ж розвиток особистості молодшого школяра я здійснюю різноманітними засобами у системі естетичного виховання: 1. Творами образотворчого мистецтва. Під час споглядання картини чи скульптури, в дитини розвивається не лише сприйняття, а й фантазія: вона мислить, уявляє, "домальовує" зображає, бачить за картиною події, образи, характери.

2. Музикою, яка, відображаючи дійсність за допомогою мелодій, інтонацій, тембру, впливає на емоційно-почуттєву сферу людини, на її поведінку. 3. Художньою літературою. Головним виразником естетики в літературі є слово. Слід залучати, як засіб естетичного розвитку особистості, український фольклор, зокрема, українські народні казки. У статті “В оборону казки” поборниця українського шкільництва С.Русова писала: “Казка й дитина щось таке споріднене. Вони так одне з другим зрослися, що як би педагоги не намагалися вигонити казку з дитячої хати, вона таки пануватиме, бо вона природно відповідає вимогам дитячого розуму...” 4. Театром, кіно, телебаченням, естрадою, цирком. Цінність їх у тому, що крім змістової частини, вони об’єднують у собі елементи багатьох видів мистецтва (літератури, музики, образотворчого мистецтва, танцю). 5. Поведінкою і діяльністю школярів. Достойні вчинки учнів, успіх в навчанні, праці, спортивній, громадській, художній діяльності повинні стати предметом обговорення з естетичних позицій. 6. Природою: її красою в розмаїтті та гармонії барв, звуків, форм, закономірній зміні явищ, які мають місце в живій і невинній природі. 7. Фактами, подіями суспільного життя. Героїчні вчинки людей, краса їх взаємин, духовне багатство, моральна частота й фізична досконалість повинні бути предметом обговорення з учнями.

Велику роль приділяємо збагаченню словника дитини естетичними поняттями, розвитку естетичної спостережливості, формуванню здатності до естетичного судження, активізації сенсорної сфери, стимулюванню позитивних естетичних емоцій належить сезонним та щоденним спостереженням та милуванням природою під час прогулянок та екскурсій, які є одними з форм організації навчально-виховного процесу в ГПД.

Спілкуючись із природою, важливо показати дітям красу рідної природи у різні пори року: безмежне багатство барв у тихі, сонячні дні “бабиного літа”, урочисту красу білосніжної зими, весняне пробудження природи, квітування садів, буйноцвіття влітку. Красиве в оточуючій природі є всюди - треба вміти відкрити дітям цю красу. Важливо не лише самим яскраво описувати спостережувані явища, а допомагати дітям підібрати образні порівняння, епітети, метафори, синоніми. Наприклад, ліс чорний, похмурий; трава вмита росою, золотий колос, пісня ллється, сосни шепочуть, пташки пурхають і щебечуть; красуня берізка простягає свої руки до сонця і т.п.

Під час подорожей у природу, які відбуваються взимку, восени, навесні, діти відкривають (з допомогою вихователя десятки відтінків кольорів, вони слухають музику природи, бачать гру барв, дивляться на світ через краплинку роси, слухають бджолину “арфу” в розквітлому саду або “оркестр” коників-стрибунців у надвечір’ї. В лісі, на березі річки, у полі вихователю слід привчати дітей вслухатися у біт птахів і шепіт колосків, дзюрчання струмочка і стук дятла, шурхіт листя. Необхідно, щоб діти відчули і ніжний запах конвалії, і медовий - липи, і солодкуватий - білої акації, і ледь гіркуватий берези, вдихнули тонкий аромат тополиних бруньок, ялинової хвої, прілого листя, полиновий запах степу. Для допитливого ока буде цікавим і миле ластів’ятко,

яке виглядає з гнізда, і лелеки, які турботливо годують своїх малят... Як бачимо, вражень від природи й естетичних переживань, пов'язаних з її впливом у дітей багато. Значення їх в естетичному розвитку особистості молодшого школяра немале. Особливо, якщо ці дитячі переживання доповнюються співпереживаннями дорослих.

Процес планування виховної роботи в групі продовженого дня можна дещо пожвавити за рахунок введення в план яскравих за назвою, цікавих за змістом “уроків милування” в природі. Назва такого уроку не може бути формальною. Вона повинна концентровано відтворювати емоційно-естетичний зміст споглядання певного об'єкта чи явища, природи, нести в собі певну образну інформацію.

Пропонуємо орієнтовну тематику “уроків милування” для 1-4 класів, розроблену за сезонним принципом.

- Осінь. Золото осені. Осінні дарунки. Осінь-плакса. Карнавал осінніх барв. Чим пахне осінь. Зажурена квітка, Вклонися калині. Танок осіннього листя. Музика листопаду. Прощальна пісня осені. Свято зрілості. Осінній сум та ін.

- Зима. Якого кольору зима. В гості до ялинки. Казки зимового лісу. Наші менші брати взимку. Срібні дерева. Свято снігопаду. Зимові витинанки. Сніжинки-балеринки. Зима-скульптор. Зачарована краса. Кришталевий дзвін зими. Царство сну та ін.

- Весна. Перша зелень весни. Здрастуй, пролісок. Зелений шум. Вернісаж весняних кольорів. Вигадливі візерунки весни. Чим пахне весна. Свято весняних квітів. Весняна симфонія. Земля квітує. Ранок року. Біле марево садків та ін.

- Літо. Якого кольору літо. Лісові сюрпризи. Диво-райдуга. Літні візерунки. Барви луку. Дзвінка пісня джерела. Вслухайся в “музику” літа. Хоровод літніх квітів. Запам'ятаймо літо на запах і на смак. Рум'янець року та ін.

Для 6-7-річних дітей запропонований матеріал можна дещо скоротити й адаптувати відповідно до вікових можливостей. Сприйняти красу рідної природи також нашим діткам допоможуть художні твори: вірші та прози, а також пейзажі полотна художників. Ці види мистецтва для читання та обговорення з учнями вчитель планує для проведення виховних заходів. Неперевершені зразки опису природи знаходимо у творах Л.Українки, Т.Шевченка, Б.Чалого, М.Познанський, М.Пришвіна, В.Сосюри, М.Підгорянки, К.Перелісної... Ознайомлення з пейзажними картинами великих майстрів (І.Левітан “Золота осінь”, “Весна”, “Велика вода”, О.Пластов “Перший сніг”, І.Шишкін “Зима”, “Осінь” Т. Яблонська “Весна”, “Хліб”, Айвазовський “Захід сонця”) сприяє розвитку естетичного смаку, пробуджує бажання і розвиває вміння дітей розповісти про цю красу, побачити аналогічні картини в житті, серед оточуючої природи, зберегти красу природи. Кращому осмисленню пізнання природи сприяє слухання музичних творів “Політ джмеля” М. Римського-Корскова, “Весняні води” С. Рахманінова, “Жайворонок”

М. Глінки, “Веснянка” Л.Ревуцького, твори П.І.Чайковського з циклу “Пори року”, а також виготовлення виробів з природних матеріалів.

Казка - допоміжний засіб вихователя молодших школярів у формуванні цілої гами морально-естетичних почуттів. Вона набагато сильніше впливає на дітей, ніж окрик чи нотація. Казки увібрали в себе народну мудрість і життєвий досвід. В.О.Сухомлинський вбачав велике виховне значення: “Казка - це колиска думки, зумійте поставити виховання дитини так, щоб вона на все життя зберегла хвилюючі спогади про цю колиску”. Казі видатний педагог відводив особливе місце в естетичному вихованні школярів. Без відчуття краси слова для дитини недосяжні потаємні грані його смислового значення.

Ми повинні пам’ятати про те що,естетика і праця - це тісно пов’язані між собою поняття. Справжня краса людини виявляється в її праці. Роботу, почату в сім’ї, далі веде школа, яка має великі можливості для естетичного розвитку особистості молодшого школяра, бо тут діти пізнають красу розумової праці на уроках, на заняттях в ГПД, беруть участь у посильній трудовій діяльності.

Для того, щоб у процесі виховувати почуття прекрасного, естетику культури, художні смаки, я спрямовую діяльність учнів так, щоб перед ними розкривалась у першу чергу естетика праці та її результатів. В молодшому шкільному віці (в саду, в квітнику і т.д.) учні створюють такі речі, практична цінність яких визначається, головним чином, їхньою красою.

Побутова праця свій початок бере в сім’ї і продовжується в школі. У людини, яка постійно доглядає за собою, за своїм одягом, взуттям, житлом, поступово формується важлива якість - емоційно-естетична чутливість до оточення, в якому вона перебуває.

Великі можливості для естетичного розвитку дітей має вчитель, вихователь ГПД, який звертає увагу на красу всіх складових елементів розумової праці. У вихованні культури розумової праці максимально значущою, доцільною буде праця творча, вільна від шаблону, праця зв’язана з напруженням думки, з самостійними пошуками шляхів до істини. Видатний педагог А. Дістервег писав: “Поганий учитель підносить істину, хороший вчитель її знаходить”.

Під час прогулянок, спостерігаючи за плодами різноманітних рослин, щоб саме розкрити поняття “плід рослини”, бажано поступово підвести дітей до визначення, організовуючи їхню розумову діяльність саме так: спостереження, порівняння, розрізнення, узагальнення. Спостерігаючи за різними плодами, пригадуючи бачені раніше, діти відзначають, що вони різні за кольором, формою, величиною. Вихователю слід поставити перед дітьми проблему: “Чому ж всі вони називаються плодами, що в них спільного?”. Дальший аналіз, порівняння змісту плодів дає дітям можливість самостійно прийти до правильного висновку.

Ось від такої “доцільної гри всіх своїх розумових сил” дитина й отримує естетичну радість, радість творчості, яка стимулюватиме її дальшу самостійну роботу.

Отже, важливе значення для підвищення рівня естетичного виховання молодшого школяра має естетичний досвід, самого вихователя, який будується на єдності естетичних знань і естетичної діяльності. Щоб допомогти дітям набути цього досвіду, слід прилучати їх до різних видів мистецтва, збагачувати зміст явлень про прекрасне, розвивати творчість школярів, використовуючи різні форми роботи. Вчителям необхідно мобілізувати всі можливі доцільні засоби і методи для здійснення естетичного виховання дитини. Продумана система естетичного виховання учнів у кожному класі, у кожній групі, школі сприяє збагаченню духовної культури дитини, формуванню високих моральних якостей.

Оксана Галатан,
вихователь ГПД, спеціаліст

Прогулянка як спосіб відпочинку дітей під час роботи групи продовженого дня

Прогулянка - таке просте, веселе і легке для запам'ятовування слово. А скільки в ньому змісту і користі. Адже від хорошої прогулянки піднімається настрій навіть у дуже засмученої чи втомленої дитини. А це найбільше щастя педагога. На жаль у наш час прогулянку обтяжують надмірними завданнями для дітей (начебто для їх розвитку), не залишаючи практично часу для відпочинку. Не забуваймо, що на прогулянці дитина повинна перш за все відпочивати.

Звісно правильно проведені прогулянки приносять користь не тільки дітям чи педагогам, а і батькам. Тому що відпочивша і весела дитина це щаслива уся родина. Особливо в умовах сучасного життя, коли батьки змушені багато часу проводити на роботі і зовсім мало залишається на сім'ю. Тому основне завдання по навчанню і вихованню покладається на вчителів і вихователів. Робота вихователя ГПД - це дуже відповідальна робота. Адже діти молодшого шкільного віку дуже сприятливі до всього, що бачать і пізнають. Тому важливо подати їм правильну інформацію. І важливу роль у цьому відіграє ГПД. Вихователь має контролювати, розвивати, спрямовувати і організовувати вільний час дітей, робити їх відпочинок насиченим. Саме в цей час у дітей формується відношення до себе і навколишнього світу. Важливо дати дітям можливість відчути радість досягнень, задоволення від добре виконаної роботи, вчинку.

Група продовженого дня має кардинально відрізнятись від уроків. Вона повинна бути спрямована перш за все на відпочинок дитини, в повному розумінні цього слова. Дитина на ГПД не повинна відчувати себе обділеною батьківської ласки, в порівнянні з іншими дітьми. Вона не повинна відчувати травми, що залишається на групі, коли інші діти ідуть додому. А навпаки відчувати радість в очікуванні цікавого проведення часу. Це основне завдання вихователя і реалізувати його допомагає саме прогулянка. Адже це і цікаво, і пізнавально, і відпочинок. Прогулянки на свіжому повітрі позитивно впливають

на нервову систему дитини, сприяють зростанню інтелекту, розвивають пізнавальну активність дітей, увагу, пам'ять. Проблемні ситуації, що виникають під час спілкування дітей, навчають їх правильного поведіння, поваги до інших, спрямовують на мирне розв'язання проблемних ситуацій. Адже під час гри все здається простішим і не таким життєво важливим.

Кожна прогулянка повинна бути цікавою і змістовною, саме тому до проведення прогулянки вихователіві ГПД необхідно обов'язково ретельно готуватися. Кожна прогулянка має свою мету, зміст та методику проведення. Вона має свої особливості залежно від пори року, погодних умов та особливостей місцевості. Узимку тривалість прогулянки слід скорочувати. Під час прогулянки необхідно постійно стежити за самопочуттям школярів, у жодному разі не допускати стомлення дитини.

Щоб прогулянка давала дітям відчуття свободи, але разом з тим вихователь мав можливість тримати ситуацію під контролем, варто ввести так звані "закони прогулянки", наприклад:

- "закон сигналу" - придумати такий сигнал, почувши який діти повинні залишити свої заняття і бігти на місце збору;
- "закон розвідки" вимагає вийти зі школи і повернутися до неї тихо, як розвідники, не порушуючи шкільної тиші.

Кожна прогулянка складається з *трьох частин*: підготовка, проведення, підбиття підсумків.

Перша частина — підготовка вихователя й учнів до прогулянки. Готуючись до прогулянки слід перш за все:

1. Визначити вид прогулянки. Залежно від вибору виду прогулянки, залежатимуть і її завдання. Потрібно чергувати різні види прогулянок, щоб уникнути одноманітності, втомити дітей на групі, а навпаки зацікавити дитину відвідувати групу. Життя впевнено доводить, що гарне самопочуття дитини в групі продовженого дня, бажання відвідувати її безпосередньо залежить від змісту й форм життєдіяльності в позаурочний час, характеру спілкування й відносин, які складаються в їх процесі.

2. З'ясувати її мету. Метою прогулянки має бути перш за все відпочинок дитини як фізичний так і психологічний. Дитина повинна із задоволенням іти на прогулянку, брати участь у іграх, виконувати різні завдання, бути повноцінним учасником колективу. Але не забувати, що прогулянка це перш за все відпочинок.

3. Розробити маршрут, ознайомитися з ним. Розробляючи маршрут, потрібно враховувати погодні умови і вікові особливості дитини. Якщо прогулянка за межами школи, повідомити про це напередодні дітей і батьків, а також підготувати відповідні документи, щоб прогулянка пройшла без проблем і з задоволенням.

4. Обрати місце проведення. Від правильного місця проведення залежить результат прогулянки. Місце проведення повинно відповідати меті прогулянки. Воно має бути і цікавим і пізнавальним.

5. Визначити витрати часу на прогулянку. Активний відпочинок дітей на повітрі теж потребує певного обмеження. Надто рухливі ігри протягом години призводять до втоми, тоді як ігри малої та середньої рухливості (тривалість та сама) добре впливають на стан нервової системи молодших школярів. Перевтомлена дитина - збуджена, неуважна, увага її легко розпорошується. Часто в таких випадках діти не реагують на зауваження, скаржаться на головний біль, поганий настрій, у них знижується опір організму різним захворюванням. Ось чому так важливо дотримуватися тривалості прогулянок, що рекомендуються гігієністами, передусім для дітей молодшого шкільного віку.

6. Розробити завдання. Завдання прогулянки залежать від її мети. Вони повинні відповідати віку дитини, бути інтригуючими і зрозумілими. Завдання можуть бути як індивідуальні, так і колективні. Перші розвивають самостійність дитини, а другі об'єднують колектив.

7. Окреслити види діяльності учнів. Вид діяльності приховується у назві прогулянки. Прогулянки є активні, які вимагають певних зусиль і пасивні, які спрямовані на пасивний відпочинок дитини. Також не можна забувати, що плануючи день, вихователь має передбачити вільний час, коли діти задовольняють свої інтереси, бажання, скажімо погратися улюбленою іграшкою, поспілкуватися з товаришами та ін.

8. Скласти конспект прогулянки.

Друга частина - проведення прогулянки.

Існує дуже багато видів прогулянок, що дає можливість урізноманітнювати їх проведення протягом усього року. Діти щоразу вражені новизною прогулянки і водночас знають основні моменти її проведення. Ось основні види прогулянок:

Прогулянка-гра. Діти гуляють на шкільному подвір'ї або спортивному майданчику школи. На майданчику є необхідні для проведення гри умови: багато місця, різноманітні турніки, бігові доріжки і т.д. Для проведення прогулянки-гри також необхідний спеціальний інвентар: м'ячі, скакалки, повітряні кульки... Це залежить від самої гри. Такий вид прогулянки дозволяє дитині весело пограти і відпочити від уроків. Відчутти себе наче вдома у дворі.

Прогулянка поза територією школи. Важливим завданням такої прогулянки є правильно вибране місце проведення. Це має бути щось цікаве і яскраве, що запам'ятається дітям надовго. Це можуть бути як пізнавальні місця: музеї, пам'ятки архітектури, так і відпочинкові місця. Новизна такої прогулянки це перш за все.

Під час прогулянки потрібно враховувати як погодні умови, так і фізичні можливості вікової групи дітей. Для учнів початкової школи рекомендована наступна протяжність маршрутів:

- для першокласників - 2-2,5 км;
- для другокласників і третьокласників - до 4 км;
- для четвертокласників - більше 4 км.

Прогулянка-спостереження. Основний зміст такої прогулянки, найчастіше, пов'язаний з цілеспрямованими спостереженнями молодших школярів за сезонними змінами в природі, особливостями рослинного світу, життям домашніх і диких тварин, працею і відпочинком людей. Місцем її проведення можуть бути шкільний сад, найближчий сквер, парк недалеко від школи.

Об'єктом спостереження дітей корисно робити повсякденні явища, на які вони часто не вміють реагувати. Зверніть увагу дітей на сніг. Який він? (Мокрий, важкий, скрипучий від морозу, брудний, блискучий на сонці.) Від чого це залежить? Такі спостереження дозволяють дітям краще відчувати природу, розуміти закономірності її змін.

Під час таких прогулянок у дітей розвивається інтерес і любов до природи. Дитина відкриває для себе її скарби, милується співом птахів, насолоджується запахом квітів... Прогулянки у природу будуть радісними, цікавими і досягнуть мети, якщо вихователь не тільки ознайомить дітей з красою природи, а й сам буде насолоджуватися нею.

Спостереження за працею людей змушує дітей замислитися про важливість повсякденної праці, про роботу своїх батьків.

Теми для прогулянки-спостереження найрізноманітніші. Все залежить від пори року. Прогулянка може включати елементи гри, наприклад конкурс "Хто самий спостережливий?". Вихователь пропонує за 5 хвилин кожному учневі помітити навколо і запам'ятати якомога більше видів дерев, квітів...

Прогулянка-завдання. Зміст прогулянки-завдання визначається завданнями суспільного життя школи або планами групи продовженого дня. Завдання школярі отримують у вигляді листа від казкових героїв, старших школярів. Вони можуть бути адресовані всій групі або кожній мікрогрупі окремо. Виконувати завдання іноді доводиться протягом двох-трьох прогулянок.

Прогулянка-пошук. Під час цієї прогулянки учні отримують завдання відшукати лікарські трави, насіння дерев, природний матеріал для гербарію, колекції і т. д. При цьому, перш ніж діти підуть шукати, вони повинні розгадати загадку або знайти в запропонованому тексті назву того, що повинні шукати. По закінченні діти можуть придумувати цікаві історії про свої знахідки, назви для них, складати гербарії у вигляді картини, панно, букетів.

Як варіант, можна вихователю заздалегідь заховати на території, де буде проходити прогулянка, якісь предмети. Під час прогулянки діти повинні їх знайти, користуючись маршрутним листом, на якому представлений план території з відміткою, де знаходиться предмет.

Прикладом прогулянки-пошуку можуть бути квести.

Прогулянка-розвага. Прогулянка-розвага дає можливість повеселитися, погратися, поспівати, пожартувати. Взимку це веселе катання з крижаної гірки, штурм снігової фортеці, виготовлення фігурок з снігу... Під час дощу прогулянка проходить під навісом. У цей час можна вирішувати цікаві завдання, розгадувати шаради, показувати фокуси, проводити малорухомі ігри.

Прогулянка-фантазія. Прогулянка-фантазія дає дітям можливість:

- зробити замальовку;
- виготовити виріб із природного матеріалу;
- скласти букет із листя, квітів, гілок;
- придумати казку, вірш, оповідання.

Завдання цього виду прогулянок - викликати у дітей емоційний підйом і організувати їх творчу діяльність. Під час такого відпочинку дитина повністю розкривається, розвиває свої здібності і задатки, проявляє себе.

Прогулянка-показ. Прогулянка-показ дає можливість формувати у дітей уміння аналізувати, порівнювати, робити висновки, припущення. Для цього використовуються місцеві визначні пам'ятки, різні предмети і об'єкти, рідкісні квіти, дерева, чагарники. Вихователь заздалегідь продумує проблемні питання, на які діти повинні будуть знайти відповідь в процесі такої прогулянки.

Прогулянка-практикум. Прогулянку-практикум використовують для закріплення знання дітей з правил дорожнього руху, техніки безпеки, культури поведінки, правил поведінки у надзвичайних ситуаціях (при пожежі, повені, отруєння різними речовинами, терористичному акті).

Під час прогулянки вихователем створюється ситуація, в якій школярі повинні діяти у відповідності з правилами, організовується самоаналіз дітьми своїх дій. Подібні прогулянки допомагають дітям зрозуміти доцільність поведінки людей у різних ситуаціях, позбавлятися від страхів, тривожності. Водночас можна використовувати рухливі ігри, які дають змогу згрупувати дитячий колектив, надають можливість ненав'язливо розв'язати конфліктну ситуацію. Гра сприяє вихованню свідомої дисципліни, діти вчаться дотримуватись правил поведінки, контролювати себе. Основа ігор - це рух, а рух - це ліки.

Під час ігор слід враховувати фізичні можливості дітей, слід уважно стежити за проявом зовнішніх ознак стомлення учнів. При вираженому стомленні слід запропонувати учням виконання вправ на відновлення дихання і переключити на інше заняття, не пов'язане з цим навантаженням. Якщо в складі групи опиняться учні, віднесені за станом здоров'я до спеціальної медичної групи або тимчасово звільнені від занять фізичною культурою, то таким дітям можна давати різні доручення, не пов'язані з безпосереднім виконанням фізичних вправ: допомагати в суддівстві, бути контролером на етапах естафет, лічильником очок та ін.

Тривалість рухової активності дітей і час, передбачений на спокійні ігри та заняття, протягом дня мають бути приблизно однакові.

Третя частина-підсумок прогулянки.

Вихователь обговорює з дітьми проведену прогулянку. Кому сподобалось? Кому не зовсім? Потрібно проаналізувати помилки чи упущення і змінити їх в майбутньому. Кращі моменти, які сподобались дітям врахувати і відтворити під час інших прогулянок.

Основою організації життя і всієї навчально-виховної роботи групи продовженого дня є режим. Від режиму багато в чому залежить комплексне

вирішення питань гармонійного виховання. Під впливом правильно організованого режиму навчальної, виховної діяльності, відпочинку міцніють фізичні та психічні сили дитини.

В основу режиму покладено *три періоди*: навчальна робота; розвивальні види діяльності учнів; відпочинок. Слід неухильно дотримуватись оптимального співвідношення витрат часу на різні види діяльності дітей; забезпечувати відпочинок, достатній для відновлення фізіологічних функцій організму. Від організації другої половини дня залежить ступінь відновлення працездатності дитячого організму, настрої учня, його інтерес до навчання. Саме прогулянка є найважливішим і найцікавішим етапом в режимі ГПД. Від її результатів залежить подальший настрій дитини до кінця дня.

Важливо не забувати, що будь-яка діяльність педагога чи вихователя спрямована на всебічний розвиток дитини. І будь-яка прогулянка повинна приносити задоволення саме дитині. Уявіть собі як цікаво дитині побачити те, чого вона раніше не могла навіть уявити або навпаки те, про що вона мріяла завжди. І прогулянка має нести в собі перш за все відпочинковий характер, а вже потім інший зміст. Побачити радісну посмішку на обличчі дитини і задоволення від проведеного часу це щастя для вихователя. Над цим вихователі і повинні працювати. Педагог чи вихователь повинен навчитися розуміти потреби дитини. І робити все необхідне для того, щоб дитина почувала себе комфортно на групі під час прогулянки і не тільки. Адже в дітях наше майбутнє і майбутнє нашої країни. І від того якими ми виховаємо наших дітей залежить дуже багато. Адже не дарма кажуть, що щаслива держава починається із щастя кожного окремого її громадянина.

Список використаних джерел

1. Забашта Н.О. Організація прогулянок у групі продовженого дня в 1-4 класах / Н.О. Забашта. - Х.: Ранок, 2010.
2. Єфіменко Л. Особливості роботи з шестирічками в умовах ГПД / Л.Єфіменко // Початкова освіта. - 2011. - №22. - С.2.
3. Омаровська Н.П. Педагогічна цінність прогулянки / Н.П. Омаровська // Розкажіть онуку. - 2001. - №7. - С.87.
4. Ротфорт Д.В. Прогулянки в ГПД / Д.В. Ротфорт. - Х.: Основа, 2012.

Наталія Гафтуняк,
вихователь ГПД

Ігрова діяльність молодших школярів в умовах групи продовженого дня

Діяльність педагога можна порівняти з працею садівника. Садівник, щоб виростити гарну квітку, вчасно поливає і підживлює її. Дар відкрити чарівну квітку обдарованості школяра дається тому, хто справді любить дітей і вміє прокласти стежки до їхнього розуму і серця.

Відправляючи дитину до школи, батьки вірять у те, що педагоги побачать у їхній дитині щось таке, чого не бачать вони, і будуть розвивати помічені здібності.

Група продовженого дня на сьогоднішній день стала важливою формою

виховання дітей, у системі її роботи закладено великий виховний потенціал.

Години вільні від виконання домашнього завдання, повинні бути заповнені розумно, цікаво, щоб вони були корисні і сприяли всебічному розвитку та вихованню особистості. Значною мірою це залежить від вихователя групи продовженого дня, його вміння зацікавити дітей. Найбільшу допомогу в цьому вихователю може надати гра - постійна і незмінна супутниця дитинства. Ледачого вона зробить працелюбним, невмілого - умілим, а розумного - мудрим.

Гра - це іскра, що запалює вогник допитливості, зацікавленості. Вона має здатність організувати життя дітей, наповнити його змістом.

В ігровій діяльності повною мірою вивчається здатність дітей моделювати людські відносини, відбивається соціалізація особистості. Саме у грі задовільняється багато інтелектуальних та емоційних потреб, формується характер.

Гра - своєрідна школа підготовки до праці. А.С. Макаренко писав: "Гра має важливе значення в житті дитини. Якою буде дитина в грі, такою вона буде і в праці, коли виросте. Тому виховання майбутнього діяча відбувається перш за все в грі..." Отже, гра - ключ до організації виховання. У грі формується низка особливостей особистості дитини, виробляється активність, витримка, спритність; виявляються індивідуальні особливості, інтелектуальні можливості, здібності дітей.

Гра - це творчість, гра - це праця, гра - це школа спілкування дитини. У грі діти пізнають нове, переживають його у своїх почуттях, мріях, навчаються поважати себе і друзів, однокласників, цінувати працю. У грі формується почуття відповідальності, милосердя та інші позитивні якості людської душі. Гра для дитини - важливий засіб самовираження, шанс спробувати свої сили. В іграх вихователь може краще розпізнати дітей, їхній характер, звички, організаторські здібності, творчі можливості, що дозволить йому знайти найбільш правильні шляхи впливу на кожного учня. В грі зближуються душі вихователя та вихованців.

На групі продовженого дня вихователь має можливість навчити дітей багатьом іграм, прищепити любов до них, щоб вони органічно увійшли в дитячий побут. Для цього у розкладі групи відводиться час для ігрової діяльності.

"Група продовженого дня за своєю ідеєю - дуже цінна форма виховання. Саме тут створюються сприятливі умови для того постійного духовного спілкування вихователя і дітей, без якого немислиме виховання емоційної культури", - говорив В.О. Сухомлинський. Діяльність груп продовженого дня відкриває широкі можливості для надання кваліфікованої допомоги учням у виконанні навчальних завдань, усуненні прогалин у знаннях, створює сприятливі умови для задоволення різноманітних інтересів учнів, організації дозвілля вихованців, проведення позакласних заходів.

Батьки все менше часу приділяють дітям і все більше - своїй професійній діяльності, а це призводить до того, що багато учнів молодших класів після уроків залишаються сам на сам зі своїми проблемами. Виникає порожнина, що може заповнитися негативом.

Великий вплив на розвиток емоцій має гра. Адже вона допомагає розкрити моральну сутність вчинків різних людей. Саме тому життєдіяльність на ГПД бажано проводити у формі гри. Вихованці - не просто учні, а жителі країни Веселкової.

Ігри існують різноманітні і народні, рольові, спортивні, рухливі, сюжетні, інтелектуальні, дидактичні, пізнавальні.

Дидактична гра – це засіб навчання і виховання, яка поєднує елементи навчання з радісною для дітей ігровою діяльністю. Вона містить ігрові завдання, ігровий задум, ігрові дії, правила, пізнавальний зміст, результат.

Останнім часом дуже популярними стали інтелектуальні ігри. Молодші школярі, природно, дивляться такі програми по телебаченню, жваво реагують на них. Вони нерідко мріють стати учасниками подібних ігор, але ігор їхнього рівня. Таку можливість можуть надати групові заняття у формі вікторин-змагань “Розумників та розумниць”.

Рольова гра не є менш важлива ніж інші ігри. Вона формує у школярів здатність зіграти роль іншої людини, побачити себе з позиції партнера по спілкуванню. Основою їх є дитяча самодіяльність, що передбачає перевтілення. Учні мають можливість ідентифікувати себе з будь-яким героєм, “приміряти” на себе різні характери, манери, поведінки, пережити безліч ситуацій. Саме ігрова діяльність вимагає творчих дій – умінь комбінувати, моделювати, уточнювати. Великою популярністю у дітей користується гра “Я – актор”. Адже під час цієї гри кожен має нагоду випробувати і виявити свої акторські здібності. Спочатку “актор” отримує від учителя “роль” – картку з назвою чи зображенням певного предмета або істоти, які потрібно зобразити рухами тіла, рук, мімікою та інтонацією голосу. Решта дітей спостерігає за діями свого товариша, а потім визначає, що він хотів показати. Після того, як “роль” розгадано, діти обговорюють, що “актор” робив правильно для адекватного розкриття образу, а що – ні.

В іграх-драматизаціях зміст, ролі, ігрові дії обумовлені сюжетом і змістом того чи іншого літературного твору, казки. Найчастіше основою ігор-драматизацій є казки. У казках образи героїв окреслені найбільш яскраво, вони приваблюють дітей динамічністю і ясною вмотивованістю вчинків, дії чітко змінюють одне інше і діти охоче відтворюють їх. Легко драматизують улюблені дітьми народні казки “Ріпка”, “Колобок”, “Теремок”, “Три ведмеді” та ін. У іграх-драматизаціях використовуються і вірші з діалогами, завдяки яким створюється можливість відтворювати зміст за ролями.

Рухливі ігри - важливий засіб всебічного виховання дітей. Правильно підібрані ігри сприяють гармонійному розвитку організму. Різноманітні рухи та ігрові дії дітей ефективно впливають на діяльність серцево-судинної, дихальної та інших систем організму, збуджують апетит та сприяють міцному сну. Рухливі ігри задовольняють потребу організму дитини в русі, сприяють збагаченню її рухового досвіду. За допомогою ігор закріплюються та вдосконалюються різноманітні вміння і навички з основних рухів (ходьби, бігу, стрибків, рівноваги), розвиваються такі важливі фізичні якості, як швидкість, спритність,

витривалість.

Розглядаючи вищезгадане можна прийти до висновку, що потреба організації ігрової діяльності для школярів в умовах ГПД є обов'язковою. Гра дає змогу моделювати все те, що Існує поза грою. Саме через гру дитина швидше знайомиться з правилами та нормами спілкування з оточенням - із світом природи, з людьми .

Сучасних дітей не просто зацікавити. Знаючи, що провідний вид діяльності для учнів початкової школи - це гра. Хочу помітити, що саме використанню цікавих вправ, ігрових ситуацій сприяють підвищенню якості знань учнів. У грі формуються майже всі особливості і можливості особистості дитини. Гра - це своєрідна школа підготовки до праці. Тому ми можемо сказати, що найактивніше використання ігрової діяльності в навчальному процесі просто необхідне. Гра супроводжує школярів не лише у першому-другому класах, а й упродовж усього навчання. Тому я завжди пам'ятаю: граючись, дитина - навчається. Гра - найбільш засвоєна дітьми діяльність. У ній вони черпають взірці для вирішення нових життєвих завдань, які виникають у пізнанні, у праці, у художній творчості. Діти люблять виступати в ролі вихователя, вчителя, водія, космонавта, художника. Подобається дітям малювати звірів та птахів. У процесі гри в учнів виробляється звичка зосереджуватися, самостійно думати, розвивати увагу. Захопившись грою, діти не помічають, що навчаються, до активної діяльності залучаються навіть найпасивніші учні класу.

У грі найповніше проявляються індивідуальні особливості, інтелектуальні можливості, нахили, здібності дітей. Гра дарує учням щохвилинну радість, задовольняє актуальні невідкладні потреби, а ще - спрямована в майбутнє. І скрізь, де є гра, панує здоров'я, радість дитячого життя. У народі кажуть: "Де гра, там і радість!". Учні іноді можуть так захопитися грою, що їх навіть заспокоїти важко. Те, що в звичайній, не ігровій ситуації для дитини нудне, неприємне і втомливе, у грі, завдяки її емоційній привабливості, долається успішно й легко.

На нашу думку, навчальна гра несе в собі значний потенціал активізації навчально-пізнавальної діяльності, необхідно лише як в теорії, так і на практиці глибше розкривати саме механізм взаємодії навчального та ігрового компонент пізнавального процесу.

Притча каже, - двоє дивилися у калюжу і один там бачив брудну воду, а інший - відображення сонця і неба. При бажанні можна у будь-якому явищі побачити добре. І, звичайно, людина з добрим серцем, з відкритою душею завжди бачить у цьому світі більше позитивного, гарного. Тому потрібно завжди бачити позитив, гарний настрій своїх вихованців.

У грі діти пізнають нове, переживають його у своїх почуттях, мріях, навчаються поважати себе і друзів, однокласників, цінувати працю. У грі формується почуття відповідальності, милосердя та інші позитивні якості людської душі. Гра для дитини - важливий засіб самовираження, шанс спробувати свої сили.

Успішні учні – результат взаємозв'язку сім'ї та школи

Без виховання дітей, без активної участі батька і матері в житті школи, без постійного духовного спілкування і взаємного духовного збагачення дорослих і дітей неможлива сама сім'я як первинний осередок суспільства, неможлива школа як найважливіший навчально-виховний заклад і неможливий моральний процес суспільства
В. Сухомлинський

Успіх навчання і виховання молодого покоління значно залежить від того, настільки тісно співпрацюють школа і сім'я. Це, з одного боку, участь батьків у вихованні, яке здійснюється школою, з іншого, - вплив школи на сім'ю. Будь-який аспект виховання (фізичного, морального, трудового) започатковується в сім'ї. До того ж, основний вплив її на людину зберігається протягом усього життя.

Морально-етичні цінності сім'ї, її соціальні установки і життєві погляди, уклад життя впливають на потреби й поведінку дітей, формують їхній світогляд і систему ціннісних орієнтацій, ставлення до навколишнього світу. На жаль, не завжди сім'я є для дітей сприятливим виховним середовищем.

Одними із головних завдань для вчителя є:

- виховувати особистість учня;
- залучати батьків до активної участі в шкільному житті;
- відкрити батькам світ педагогіки, збагатити їхній досвід виховання професійними порадами;
- намагатися разом уникати помилок у вихованні дитини.

Не менш важливо відкрити в кожній дитині всі її нахили, здібності, сили. Спостереження показують, що в ранньому віці діти часто приховують свої здібності, якщо дорослі не оцінюють їх належним чином. Чим раніше пробуджуються творчі здібності, тим вищого рівня розвитку досягають, чим пізніше тим важче їх розвивати. Позитивних результатів у розв'язанні цієї проблеми можна досягти лише тоді, коли будуть створені умови для реалізації творчого потенціалу кожної дитини.

Важливе значення для дитячої обдарованості мають соціальні контакти, у які дитина вступає із самого початку життя. Сім'я повинна розкрити перед дитиною навколишній світ, навчити її жити на користь людям, зберігати при цьому власну індивідуальність. Саме тут, у сім'ї, закладаються підвалини майбутніх талантів. Співпраця вчителя і батьків у процесі виховання дитини полягає в тому, щоб, розкривши сили і можливості кожної дитини, дати їй радість успіху в розумовій праці.

У роботі з дітьми слід звернути увагу на кількісні та якісні зміни у всіх напрямках розвитку: фізичному, розумовому, моральному, соціальному; на формування особистості підлітка, кризи підліткового віку, специфічні труднощі

в спілкуванні дорослого і підлітка, причини конфліктів, негативний вплив конфліктної ситуації на становлення моральних і соціальних установок особистості, на розвиток самосвідомості.

У період ранньої юності найбільше уваги слід приділити розширенню соціальних ролей, істотним змінам становища в школі, сім'ї, суспільстві; змінам взаємин між старшими, батьками; значенню рівноправності, самостійності, правильного розуміння з боку дорослих поведінки, поглядів, прагнень; пошуку сенсу життя, виробленню життєвих планів, розвитку професійних інтересів.

Однак вікові особливості загострюються особистістю дитини: інтелектом, темпераментом, здібностями, характером. Знання батьками індивідуальних особливостей дитини – важлива умова сімейного виховання. Способи вивчення і контролю розвитку мислення дитини в сім'ї, готовність батьків зрозуміло і доступно відповідати на запитання дітей – запорука взаємопорозуміння.

Спільна мета родини і школи – виховати в дитини такі важелі, що забезпечують її захист від недоцільних спроб і негативного впливу. У зв'язку з цим одним з стратегічних напрямів розвитку успішного функціонування школи є серйозна та цілеспрямована просвіта родин щодо вікових особливостей дитини.

Тому впровадження сучасних інтерактивних форм і методів у батьківсько-вчительську взаємодію є одним з провідних чинників впливу на формування морально-духовного становлення дітей.

Так, наприклад, *проводячи інтегрований урок, ставимо основні завдання:*

- створення передумов для всебічного розгляду учнями певного об'єкта, поняття, явища;
- формування системного мислення;
- збудження уваги;
- позитивного емоційного ставлення до пізнання.

Мета інтегрованих уроків:

- формування в учнів цілісного світогляду про навколишній світ, активізація їхньої пізнавальної діяльності;
- формування навичок самостійної роботи школярів з додатково, довідковою літературою, таблицями, міжпредметних зв'язків, опорними схемами;
- підвищення якості засвоєння сприйнятого матеріалу;
- виявлення здібностей учнів та їх особливостей;
- ефективна реалізація розвивальної функції навчання.

Варто зауважити, що національний інтелект формується на ґрунті самосвідомості нації і служить інтересам свого народу, держави. Художня література і є тим цілющим джерелом, яке плекає національний інтелект. Саме національна самосвідомість виконує інтегруючу роль, об'єднуючи всі сфери духовного світу. Саме це, а не мова, територія чи будь-які інші ознаки є умовою збереження ідентичності нації. Визначальною ознакою сформованості національної самосвідомості є розуміння особистістю потреби реалізуватися у власній державі.

Уроки літератури дають унікальну можливість кожному учню розкритися, створюють можливість для індивідуального самовираження, висловлювання власних думок про прочитане, розвивають в учнів упевненість в собі, відчуття власної значущості. Кожен може спробувати свої сили в акторському ремеслі, відчути себе режисером, художником, музикантом, літературним критиком, журналістом. А помітити в учнях ці здібності й розвинути їх й розвинути їх можливо тільки за умов особистісно зорієнтованого навчання.

Нестандартні або нетрадиційні уроки справді відрізняються від звичайних комбінованих уроків і метою, в якій переважає орієнтація на розвиток творчих здібностей, інтересів, нахилів учнів, їхніх специфічних умінь, на отримання певних знань чи вироблення окремих загальнонавчальних умінь. Під час інтерактивного навчання учні вчаться бути демократичними, толерантними, спілкуватися з іншими людьми, приймати продумані рішення.

Продуктивною формою уроку є робота в групах і парах. Обговорюючи проблеми уроку, висувають гіпотези, захищаючи свою думку, учні набувають критичності мислення. Критичне мислення трактується як прагнення все аналізувати, піддавати оцінці, не приймати все на віру, вміння правильно оцінювати свої дії, здібності, виявляти і визначати свої помилки. Рівноправне спілкування вчителя з учнями сприяє зростанню авторитету вчителя, виникає зацікавлення особистістю вчителя, спілкування виходить за межі уроку.

На таких уроках діти відчувають творче піднесення, осяяння, переживають позитивні емоції. Інтерактивні методи сприяють виконанню вільної, самодостатньої особистості з розкутим, критичним, креативним мисленням, здатної до розбудови нової України. В. О. Сухомлинський писав: “Ми виховуємо не носія знань, а людину, яка має жити в суспільстві й приносити йому користь”. Отож, в першу чергу вчитель повинен пам’ятати, що кожна дитина є неповторна, і щоб виховати успішну людину, треба докласти чимало зусиль і звичайно любові.

“Усе тече, усе змінюється”, - стверджують філософи. Та незмінним лишається потяг людини до знань. Ще Сократ говорив, що немає нічого важливішого, ніж самоосвіта і освіта своїх ближніх. Відтоді минуло чимало століть, але проблеми освіти не лише не втратили актуальності, а й стали визначальним для людства. Тож знову й знову невгамовний шкільний дзвоник кличе дітей у Країну Знань. І поспішають учителі, молоді і сивочолі, до своїх класів. І кожного разу – все, як уперше. Дитячі очі, кмітливі і вдумливі, усміхнені і сумні, насторожені й уважні... Вони дивляться на вчителя й чекають, чекають нових відкриттів. Вони вірять, що їхні мрії стануть реальністю.

Список використаних джерел

1. Поясик О.І., Лаппо В.В. Методика виховної роботи.
2. Настільна книжка педагога: посібник для тих, хто хоче бути вчителем – майстром. – Х.: Основа, 2007. – 256 с.

Наталія Гречкіна,
вчитель початкових класів,
спеціаліст

Формування моральних і духовних цінностей успішної особистості молодшого школяра

Чи прагнемо ми гармонійного розвитку дитини, як успішної особистості? Одразу пролунає відповідь: “Звичайно!”. Але чи сучасні люди всебічно і добре розвивають своїх нащадків, чи прагнуть лише, щоб дитина була успішною в житті? Якщо поглянути на теперішній час, у якому відбувається стрімкий розвиток матеріалізму, який так поглинув більшу частину людства, то помітно що особистість молодшого школяра, як цілісність, мало кому цікава. Дорослі поверхово і однобоко цікавляться дитиною. Концентруються більше на матеріальному забезпеченні дитини, шукають кращої оплати праці і виїжджають закордон, полишаючи дитину на бабусю, тітку. Або ж батьки працюють понаднормово, постійно в бізнесі, не приділяють часу дитині. Прислів'я каже нам: “Витрачай на дитину вдвічі менше коштів, але вдвічі більше часу”. Але зараз воно виконується батьками навпаки. Немає тісного контакту з дитиною. Маму і батька ніхто і ніколи не замінить. Ні телевізор, ні комп'ютер чи планшет, ні будь-які новітні технології чи багато кишенькових. Це задоволення примх. Все це немає серця, немає правдивої любові. А дитина, як квіточка, потребує сімейного тепла, батьківської любові, підтримки і розуміння, потребує найпростішого задоволення своїх психічних, фізіологічних потреб. На прикрий жаль часто забуваються духовні потреби дитини.

Януш Корчак часто говорив, що необхідно піднятися до дитини. Так, саме так, не нахилитися, а піднятися! Батьки і педагоги через рутину і надмірні паперові справи не мають вже сили і падають у безсилля, полишаючи гармонійний всебічний розвиток дитини, не зазирають у ніжне і трепетне дитяче серденько. Не цікавляться вповні її розвитком тут і тепер. А в житті дитини дорогоцінна кожна година і кожна секунда. В книзі “Право дітей на увагу” Я.Корчак писав: “Бережіть спливаючий час і сьогоднішній день... кожному окрему хвилину, бо вона відійде і вже ніколи не повернеться. І це завжди важливо: поранена хвилинка стане кровоточити, вбита – тривожити совість...” [5]. Як важливо не просто бути поруч біля дитини, а цікавитись її життям, її переживаннями, її внутрішнім світом, займати активну позицію у вихованні дитини, але не придушувати її почуттів, не надломлювати її мрії, а провести її за руку в цікавий і захоплюючий світ, давши добрі основні засади, щоб у майбутньому вона впевнено керувала своїм кораблем у морі виру життя, щоб вміла знаходити пристань, щоб під час важких хвилин, годин, тижнів у житті залишалася моральною і сильною Людиною, щоб вміла відстоювати правду. Шановні батьки і педагоги, яка велика, важка і свята у нас праця! А за сумлінну працю ми завжди будемо винагороджені, бо ми ж так і навчаємо дітей сумлінно працювати. Пам'ятайте, що і над нами є Учитель.

Формування моральних і духовних цінностей особистості молодшого школяра в наш час стоїть дуже гостро і болуче. Бачимо, що суспільство само

себе руйнує – немає нічого цінного, немає нічого святого, немає рамок, панує всездозволеність. Саме тому необхідно терміново підняти від найвищих щаблів інституцій до найнижчих фундаментальні теми морального і духовного виховання особистості. Сіяти зараз добре зерно, щоб воно стократно принесло свій плід. А наша мета – це розумний і вихований громадянин України, активний патріот, який усвідомлює своє призначення на цій землі. Ми українці, як пазли складають одну картину, творимо свою державу Україну. І зараз, в цю болючу годину, коли кровоточить Україна, коли відбуваються страшні події на Сході нашої землі, де у ворожій сторони немає нічого святого, де від владних людей немає рішучих кроків, ми пожинаємо наслідки нестачі моральних і духовних цінностей, але як дорого платимо – ціною сотні життів і гіркими сльозами сотні тисяч людей. Тому, саме тому терміново необхідно змінити пріоритети в правильному, істинному порядку. Формувати у молодшого покоління фундаментальні цінності, які будуть міцним фундаментом у їхньому житті та житті нашої країни, щоб їм жилося краще і легше.

Процес формування всебічно розвиненої особистості – дуже складний процес. Добре коли і батьки, і педагоги працюють у парі та йдуть до спільної мети – всебічно і гармонійно розвинута успішна особистість з моральними і духовними цінностями. Результат буде обов'язково позитивним. Важливо пробудити інтерес в обох сторін. Виховна діяльність школи і сім'ї, якщо буде мати на меті формувати стійкі моральні якості, потреби, почуття, навички і звички поведінки на основі засвоєння ідеалів, норм і принципів моралі виконає завдання морального виховання. А мораль – це система ідей, принципів, законів, норм і правил поведінки та діяльності, які регулюють гуманні стосунки між людьми. Мораль виконує пізнавальну, оціночну, виховну функції, а її складовими є моральна свідомість, моральна діяльність, моральні відносини. Норми і принципи моралі, моральні ідеали та почуття становлять систему моралі, яка складає основу, життєву позицію особистості [6]. У моральному вихованні слід опиратися на гуманістичну ідею про те, що людині від природи притаманне прагнення до добра, правди і краси. Виховання учнів, на думку О.Вишневського, має забезпечити формування в них системи моральних цінностей. Абсолютно вічні цінності – загальнолюдські цінності, що мають універсальне значення та необмежену сферу застосування (краса, любов, доброта, гідність, правда, чесність, мудрість, справедливість та ін.).

Успішна особистість з моральними цінностями втілює у практичній діяльності закладені в ній моральні переконання, моральні ідеали, норми, почуття та принципи. Моральні переконання вони стійкі. Свідомі моральні уявлення людини допомагають їй діяти правильно згідно тих норми, принципів, ідеалів, які були виховані в ній і відповідно вона вважає за потрібне діяти так і не інакше. Моральні почуття – довготривалі переживання у свідомості людини, які є основою її вольових реакцій в різних ситуаціях, її суб'єктивне ставлення до себе, інших людей, окремих явищ суспільного життя, суспільства загалом. А вже моральні якості – це типові риси поведінки особистості. Основні якості моральності формуються в ранньому дитинстві на

основі так званого “соціального успадкування”. Вирішальною у цьому є роль батьків: їх поведінка, цілеспрямований вплив на особистість дитини. Особливо важливо задіяти в моральному вихованні усі соціальні інституції: сім'ю, навчально-виховні заклади, засоби масової інформації, діяльність мистецьких закладів (театрів, кінотеатрів, музеїв, клубів, гуртків, секцій тощо). Важливо і не прогавити негативний вплив вулиці, телебачення та інтернету. Якщо дитина вже почула чи побачила неморальну ситуацію, важливо делікатно роз'яснити, сказати про небезпеку і шкідливість поганих вчинків, враховуючи індивідуальні особливості її пізнання і рівень її цікавості. Над дітьми треба чувати, але не порушуючи їх особисті межі.

Правильно закладені моральні цінності у ранній період молодшого шкільного віку допоможуть отримати моральні норми співжиття, які потребують самоорганізації, самодисциплінованості особистості. У її формуванні велике значення має навчально-виховний процес у школі. Шкільна дисципліна – це дотримання учнями правил поведінки в школі та за її межами, чітке й організоване виконання ними своїх обов'язків, дотримання традицій тощо. Свідома дисципліна виявляється в чіткому, неухильному виконанні суспільних принципів і норм поведінки, ґрунтується на почутті обов'язку та відповідальності. Дитина вже в цей час показує якою вона буде в майбутньому і, мабуть, лише зараз, майже безболісно, можна скоригувати якісь недоліки в поведінці використовуючи найрізноманітніші заходи (навести життєвий приклад, зачитати і опрацювати повчальну казку, розповідь, оповідання, розказати про наслідки). Педагогічний вплив на свідомість учнів має спонукати їх до позитивної діяльності та гальмування негативних дій і вчинків. На думку А. Макаренка, без щирої, переконливої, гарячої і рішучої вимоги не можна починати виховання колективу. Вимога впливає не тільки на свідомість, а й активізує волю якості, перебудовує мотиваційну і почуттєву сфери діяльності в потрібному напрямі, сприяє виробленню позитивних навичок і звичок поведінки. Провідники дитини мають усі можливості і засоби для якісного морального виховання дитини, якщо вони самі живуть згідно моральних норм і принципів. Найкраще навчає не слово, а приклад.

Формування моральних цінностей особистості молодшого школяра здійснюється у різноманітних видах діяльності: навчальній, трудовій, громадсько-корисній, особливо таких її видах, де учні поставлені в ситуації безпосереднього вияву турботи про інших, надання допомоги і підтримки, захисту слабшого, молодшого, хворого, незнаючого. До форм морального виховання відносять спеціальні уроки, етичні бесіди, відверті розмови, диспути, тематичні вечори, заочні подорожі, зустрічі свят народного календаря, благодійні заходи, вечорниці та інші. Має відбуватися комплексний підхід до формування моральних і духовних цінностей особистості.

Моральне і духовне виховання тісно переплетене між собою. Моральність є внутрішньою ціннісною основою духовності і продовжує себе в ній. Необхідно батькам і педагогу звернути увагу не лише на інтелектуальний і фізіологічний розвиток дитини, але й на духовний і душевний. Духовний світ

людини – це її свідомість і самосвідомість, її “я”, те, в чому відбивається багатство, чи бідність особистості, що визначає її соціальну поведінку. У духовний світ входить і здатність керувати своєю поведінкою, тобто воля. Духовність не належить до іманентних ознак людини, оскільки, народжуючись людина має тільки нахили і здібності, що становлять її особистісний духовний потенціал, який реалізується залежно від середовища, обставин і виховання.

Духовне багатство є відносно самостійною якістю, і тільки неповторність життєвого шляху визначає особливості духовного світу особистості [4]. Коли в країні економічна і соціальна нестабільність, коли межа між моральним і аморальним досить розмита, вважаю, що потрібно особливу увагу приділити підвищенню і духовної грамотності та формуванню стійких моральних переконань. Саме особистісно-зорієнтоване виховання має забезпечити розвиток такого рівня свідомості, який би спонукав дитину до самопізнання, самоактивності, самовизначення, самовиховання, щоб вона стала творцем свого власного життя. Самовиховання - свідомо діяльність людини, спрямована на вироблення у себе позитивних рис і подолання негативних. Воно потребує від людини знання самої себе, вміння оцінювати власні позитивні й негативні риси. Щоб збагатити учнів відповідними знаннями і вміннями теж проводять цикл бесід про свідомість людини, волю, почуття, характер, мотиви поведінки, інтереси, здібності, потреби, темперамент, а також розкривають сутність самовиховання, методи і прийоми роботи над собою. Краще б було, щоб був добрий колектив і сприятлива, доброзичлива атмосфера навколо це пришвидшить розвиток успішної особистості.

Під духовно вихованою людиною В.О. Сухомлинський розумів високоморальну, гуманістично спрямовану, фізично досконалу і естетично розвинену особистість, віддану своєму народу, своїй Батьківщині, яка не є байдужою до горя і біди інших людей, яка співчуває іншому і в разі потреби надає дієву допомогу. Отже, з педагогічного погляду, духовність – це певний тип ставлення людини до природи, суспільства, інших людей, до самої себе; індивідуальна вираженість людини в системі її мотивів життєдіяльності; потреба в пізнанні світу, себе, смислу і призначення свого життя, потреби діяти для інших [1]. Духовність – це необхідне внутрішнє підґрунтя для свободи особистості, творчості, відповідальності, для її гармонійного розвитку як справжнього суб'єкта власної життєдіяльності. Духовність – це здатність до самотворення та творення культури. Це вищий рівень розвитку особистості, на якому регулятором її життєдіяльності є вищі людські цінності: Свобода, Добро, Істина, Краса, Справедливість, Людяність, які й спонукають її до творення довколишнього, до творення культури. Заслуговує на увагу й така думка, що духовність належить до найбільш загадкових характеристик людини та її життя. Відтак, її не можна визначити за допомогою «звичайної логічної дефініції - через рід і видові ознаки», можна означити лише їх певні контури, а саме: “здатність і потреба орієнтуватися на вищі, універсальні цінності Істини, Добра, Краси в єдності”. У такому розумінні духовність виступає як ідеал, до якого прагне людина та людство у власному духовному самовдосконаленні [2].

Християнська мораль, утверджуючи людську гідність, любов до ближнього, як до самого себе, розвиває у суспільстві людяність, гуманність, що є основою високої культури, що підносить людину у її власних очах, облагороджує її наміри і бажання.

Формувати у дитини духовні цінності, так як і моральні, вартує у ранньому віці, коли заливають фундамент життя, вони мають бути наріжними каменями і з часом будуть надійними опорами. Чим швидше, тим краще. Дитина з ними буде відчувати себе гармонійніше, і це допоможе їй в недалекому майбутньому. Дитина вручена нам Богом як чистий аркуш паперу – не в сенсі браку містичної та генетичної задатності (все це поза нашим впливом), а в сенсі визначеного нам як вихователям поля діяльності. Зростаючи, дитина формується як самостійна особистість, утворюється вольова і усвідомлена сфера самоїдентичності, а це неминуче зменшує можливості тих хто її виховує [7]. Якщо незакладені моральні і духовні цінності в дитини, то необхідно довготерпеливо працювати над ними під час навчально-виховного процесу не опускаючи рук, докласти максимум виховних зусиль (не лише стосовно дітей, а й стосовно самих себе), вміти визнавати свої поразки і молитися за спільне прийняття повчання та за зм'якшення серця. За таких обставин не вважайте це за безхребетність та поступливість: навпаки, в цій справі потрібно багато волі й розуму, істинно християнської поміркованості, щоб мудро визначити характер взаємин з дитиною [7].

У своїй невеликій педагогічній праці усвідомила важливість формування моральних і духовних цінностей успішної особистості молодшого школяра, яке важливе є сприяння, заохочення до пізнання і прищеплення християнської культури і традиції нашого народу. Бачу велику потребу розкривати духовність і моральність обдарованої дитини, її здібностей і талантів, а також сприяти доброму мікрокліматі для гармонійного, позитивного і гуманістичного розвитку особистості дитини на уроках і в позаурочний час. Прагну формувати громадянську самосвідомість дитини, доброзичливе ставлення до навколишнього світу і людей, чільне місце в роботі з дітьми займає одухотворення життєвого простору дитини; головним залишається і захист, зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я кожної дитини зокрема. Використання різних педагогічних методів, прийомів і засоби, а саме різноманітні види ігрової діяльності (словесні, пальчикові, рольові і т.д.), дидактичні матеріали, художні твори, конструктивні та рухливі вправи. При використанні сюжетних та ігрових вправ акцентую дитину на моральній стороні, співпереживанні, милосерді і співчутті.

Все для свідомих, активних батьків і педагогів співдіє на добро, а саме на формування успішної особистості з моральними і духовними цінностями.

Список використаних джерел

1. Богуш А. Уроки духовності дітям / А.Богуш. – Одеса: «Друк», 2007.
2. Зайченко І.В. Уроки формування духовності особистості / І.В.Зайченко / Реабілітаційна педагогіка на рубежі ХХІ ст. - К., 1998. – ч. 1.
3. Климишин І.А. Основи християнської моралі / І.А.Климишин. – Івано-Франківськ,

1995. – С.28.

4. Колесник І.С. Формування духовного світу особистості вихованця. – Електронний ресурс / І.С.Колесник. – [Режим доступу]: <http://liceum.ndu.edu.ua>
5. Корчак Я. Вибране / Я.Корчак. – К., 1988. - С.528.
6. Фіцула М.М. Педагогіка / М.М.Фіцула. – К., 2003. - С.250.
7. Шполянський М. Християнське виховання дітей у сучасному світі / М.Шполянський. – Львів: Свічадо, 2010. – 72 с.

Наталія Гутовська,
практичний психолог, соціальний педагог

Соціально-психологічні аспекти виховання лідера в умовах загальноосвітньої школи-ліцею

*Люди незалежно від свого віку
можуть навчатися достоту всього,
якщо їм дати змогу використовувати
власний стиль навчання і свої сильні риси.
Барбара Прашінг*

На сучасному етапі розвитку українського суспільства, питання формування лідера в учнівському колективі окреслюється у педагогічному, психологічному та соціальному аспектах. Нові реалії освітнього процесу вимагають підготовки учня-лідера, здатного активно діяти в умовах соціуму з наявністю високоморальних якостей, які нададуть йому можливість стати повноправним громадянином своєї держави та самореалізуватися як особистість.

Очевидним є те, що проблема лідерства існує в сучасній школі, і про неї потрібно писати, її потрібно вивчати та вносити певні свої корективи. Недарма, проблему лідерства починають вивчати саме зі школи, адже в ній дитина формується як юнацька особистість, починає будувати свій життєвий шлях та самоутверджуватись. Безумовно, що діти - це майбутнє нашої країни, а у встановленні лідерства одну з головних ролей відіграють педагоги, і саме їм потрібно звернути увагу на учнівський колектив класу та виділення лідерів серед дітей.

Розвиток незалежної Української держави, її розквіт, прогрес нації можливі тільки за умови виховання добре освічених з глибокоусвідомленою громадянською позицією соціально активних молодих громадян. Це найважливіше соціальне замовлення, виконання якого є завданням сучасної української школи.

Саме тому людина своєю індивідуальністю стає найбільшим важелем суспільного життя. Жодна людина не приходить у світ сформованою. Протягом життя вона безперервно розвивається і, змінюючись, прогресує. Тому формування особистості потенційного лідера, його організаторських здібностей, ієрархії його цінностей потребує значної соціально-педагогічної роботи та психологічного супроводу, адже шкільні кроки - це той корисно-продуктивний час, коли учні мають можливість відкривати, активно вдосконалити самих себе. Слід постійно шукати можливості для лідерського,

тобто ініціативного, креативного, конструктивного, продуктивного, авторського, вільного і водночас високоморального життя. І в цій справі не варто зволікати. Адже недарма кажуть: “Хто зволікає, той втрачає!”.

Та все ж таки, лідерству потрібно навчатись. А саме школа формує, виховує творчих, енергійних, чесних, поміркованих, справедливих, скромних і відповідальних шкільних лідерів, які в майбутньому стають сильними особистостями і роблять вклад у розвиток країни та суспільства загалом.

Сучасні умови диктують свої правила з приводу виховання лідера і сучасна школа змушена йти в ногу з часом. Не є виключенням і НВК “Загальноосвітня школа-ліцей №23 імені Василя Стефаника”, котра активно впроваджує новаторські психологічні віяння та соціально-педагогічні ідеї.

Зокрема, у школі-ліцей №23 творчий колектив соціальних педагогів та практичних психологів здійснює супровід учнів та працює у таких напрямках:

- попередня діагностика;
- корекційно-розвивальна робота;
- залучення до проектів школи, підтримка громадських ініціатив, волонтерська робота.

Діагностичний інструментарій, який використовують соціальні педагоги та практичні психологи школи-ліцею дає змогу виявити, який стиль лідерства демонструє особа, схильність до екстраверсії/інтроверсії, визначити спосіб виявлення аналізу інформації, а також спосіб вирішення проблем. Розподіл тестових методик проводиться відповідно до віку. Це дає змогу виявити схильність до лідерства та лідерські якості навіть у віці 6-ти років.

Крім того, у навчально-виховному закладі діагностична робота у контексті виховання та підтримки лідера проводиться у напрямі виявлення загального особистісного потенціалу, здатності до саморозвитку та самореалізації. У своїй роботі соціальні педагоги та практичні психологи школи-ліцею використовують такі методики:

- тест-опитувальник “Чи здатний ти бути лідером?”(Є.С. Жариков, С.Л.Крушельницький);
- багатофакторний опитувальник лідерства(Б.М. Басс, Б.Й.Аволю);
- опитувальник Кейрсі (Д.Кейрсі, М. Бейц);
- опитувальник самоактуалізації Шострома;
- тест “Конструктивний малюнок людини з геометричних фігур”;
- тест “Намалюй свій характер”.

Результати проведеної діагностичної роботи сприяють створенню у школі-ліцею оптимальних умов розвитку та формування особистості дитини, а також, реалізації індивідуального підходу у вихованні та становленні лідерів.

Корекційно-розвивальна робота у школі-ліцеї покликана вирішити проблеми, котрі були виявлені на діагностичному етапі роботи, а також сприяти соціальній інтеграції дитини із лідерськими якостями. Даний вид роботи представлений у таких формах як: тренінгові заняття, динамічні творчі групи, арт-терапевтичні заняття та ін.

Результатом такої роботи є активна участь учнів школи-ліцею у соціальних проєктах школи, міста та держави, підтримка громадських ініціатив та завзята волонтерська робота.

Педагог, котрий працює у напрямі виховання та навчання лідера, повинен пам'ятати, що не можна підміняти дитину там, де вона сама може справитися. Необхідно мати витримку, терпіння і готовність підтримувати ідеї дітей, ініціативи, спиратися на них. Важливо уміти поважати рішення дітей і допомагати їм їх реалізовувати. Потрібно уникати прямого тиску, навіть тоді, коли думки і дії дітей здаються помилковими.

Педагогічний колектив намагається дотримуватись основних вимог до виховного процесу розвитку творчих здібностей учня:

– гуманізація і демократизація: виховний вплив повинен підпорядковуватися завданням формування громадянина України, а цей аспект включає високий рівень інтелекту та культури, розвиток творчих задатків особистості, виховання людяності, доброти та інших моральних чеснот;

– зв'язок виховання з реальним життям: робота органів самоврядування повинна передбачати участь у суспільно корисній праці, проведення організаторських акцій на здійснення загальношкільних традиційних заходів тощо;

– виховання особистості в колективі в ході спільної діяльності: майбутній громадянин повинен бачити себе у соціумі, уміти реально оцінити себе, жити у колективі, навчити створювати його атмосферу, враховуючи думки меншості, шукати шляхи до консенсусу;

– єдність вимог і поваги до особистості: учень повинен відчувати, що вимоги до нього базуються на вірі в його можливості, на впевненості у його силах, на турботі про поступальний розвиток його особистості.

Таким чином, сприяти формуванню особистісних якостей громадянина демократичної держави, патріота України, виховувати особистість, якій притаманні демократична громадянська культура, готовність до компетентної участі у житті суспільства – ось у чому мета виховання та навчання лідерів в умовах загальноосвітньої школи-ліцею №23 Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Список використаних джерел:

1. Карпенчук С. Теорія і методика виховання / С.Карпенчук. – К.: Вища школа, 1997. – 261 с.
2. Козаченко В.І. Вплив самооцінки учнів на формування у них гуманістичних ціннісних орієнтирів. З досвіду використання у виховній роботі інтерактивних технік: [Добірка статей] / В.І.Козаченко // Позакласний час. – 2001. – №5-6. – Вкл. – С. 19-30.
3. Падалка О.С. Педагогічні технології / О.С.Падалка, А.С.Нісімчук. – К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1995. – 252 с.
4. <http://social-science.com.ua/article/583>

Активізація навичок усного мовлення як один з найважливіших факторів успішного учня

Розвиток мовлення – найважливіша умова успішного навчання школярів. Однією з найважливіших і актуальних проблем сучасної методики викладання англійської мови у школі є проблема розвитку мовлення школярів. Цілком очевидно, що протягом вивчення іноземної мови одним із головних завдань є завдання формування і розвитку у дітей правильного та зрозумілого мовлення. Мова - одне з див, за допомогою якого люди передають найтонші відтінки думок і почуттів. Саме вона віддзеркалює душу народу, його історію.

Збагнути таємницю мови, прочитати історію слів, а звідси - предметів та явищ, може тільки той, хто знає мову. Чим багатший словниковий запас людини, тим краще її мовленнєвий розвиток. Мовлення - важливий засіб спілкування, обміну думками і почуттями між людьми, передачі та засвоєння інформації. З перших днів шкільного життя у дитини виникає потреба у спілкуванні - вміння говорити правильно, красиво, логічно. Вміння говорити здавна привертало увагу людства. Про це яскраво свідчить народна педагогіка, в якій питання мови й мовної підготовки людини займає одне з центральних місць. Ідеї народної педагогіки щодо розвитку усного мовлення передували багатьом науковим методичним рекомендаціям, які викладено в працях відомих педагогів і лінгвістів.

Відомо, що основним і найважливішим показником рівня культури людини, її мислення, інтелекту є мовлення. Воно з'являється вперше в ранньому дитинстві у вигляді окремих слів, які ще не мають чіткого граматичного оформлення, але поступово воно збагачується й ускладнюється. Проте на кожному етапі свого розвитку дитина розуміє зміст слова по-різному. Адже слово завжди означає щось, якийсь факт, явище, предмет, ознаку або відносини, що є насправді. Глибина, повнота і правильність відображення таких фактів, ознак або зв'язків змінюються в процесі розвитку дитини. Слово дитина засвоює дуже рано разом з властивим йому значенням. А поняття, позначене цим словом, як узагальнений образ дійсності, зростає, розширюється і поглиблюється з розвитком дитини. У процесі мовленнєвої практики вона оволодіває фонетичною будовою і лексикою, засвоює закономірності словозміни й словотворення, логіку і композицію висловлювання, вдосконалює виразність свого мовлення.

Отже, мовлення - це своєрідна форма пізнання людиною предметів, явищ дійсності та засіб спілкування людей між собою. Розвиток мовлення в дитини - це процес оволодіння мовою, умінням користуватися нею як засобом пізнання навколишнього світу, засвоєння досвіду, набутого людством.

К. Д. Ушинський зазначав, що “мова - найважливіший, найбагатший і найміцніший зв'язок, що з'єднує віджилі, живущі і майбутні покоління народу в одне велике, історичне живе ціле. Воно не тільки виявляє собою життєвість

народу, а є цим життям. Коли зникає народна мова, народу нема більше!” Мова формує людську духовність, відчуття краси слова й образу. Слово є знаряддям для кожної людини.

Сьогодні дедалі в діяльності початкових класів утверджується ідея практичної спрямованості курсу англійської мови. А це вимагає активної мовленнєвої діяльності молодших школярів у навчальному процесі, оскільки виховання соціально активної, духовно багаті особистості неможливо здійснювати без опанування нею не тільки рідної мови, а й іноземної.

Як зазначено в Державному стандарті початкової освіти, “мета і завдання цього навчального предмета у початковій школі полягає не лише в опануванні грамоти (початкових умінь читати і писати), а й у мовленнєвому розвитку молодших школярів - умінь висловлюватися в усіх доступних для них формах, типах і стилях мовлення. Розвиток мовлення має набути статусу провідного принципу навчання англійської мови в загальноосвітній школі, зокрема в її початковій ланці”.

Розвиток зв'язного мовлення - провідний принцип навчання мови в школі. Він охоплює всі сторони мовленнєвої діяльності учнів. Програмою передбачається набуття учнями знань про мовлення: усне і писемне, діалогічне і монологічне; про особливості висловлювань, обумовлені їх комунікативними завданнями, ситуацією спілкування. Однак найважливішим завданням є розвиток умінь здійснювати всі види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), на що й наголошується в програмі середньої загальноосвітньої школи. Робота над правильною вимовою, чіткістю й виразністю усного мовлення, над збагаченням словника, правильним і точним вживанням слова, над словосполученням і зв'язним висловлюванням, над орфографічно грамотним письмом має стати основою кожного уроку.

Робота з розвитку мовлення школярів включає такі напрями: вдосконалення звуковимови учнів і підвищення їхньої мовної культури; збагачення, уточнення й активізація словникового запасу школярів; умінь вживати слова у властивому для них значенні, користуватися виражальними засобами мови залежно від ситуації і мети висловлювання; послідовно і логічно викладати думки; удосконалення граматичного ладу мовлення учнів; засвоєння найважливіших етичних правил спілкування. Ці напрями роботи з розвитку мовлення становлять основу для формування у школярів мовленнєвої компетентності. Дуже важливо, щоб школярі пізнавали світ у всій його багатогранності, відчували і розуміли пряме і переносне значення слів, їх найтонші відтінки. Тому завдання вчителя полягає в тому, щоб розвинути мову учнів, збагатити її, навчити любити і застосовувати її у різних соціокультурних середовищах.

Засвоєння лексичного багатства мови школярами не повинно проходити стихійно. Одним із найважливіших завдань розвитку мовлення учнів є керування процесом збагачення словника дітей, упорядкування словникової роботи, та, нарешті, активізація словника учнів. Як відомо, методика словникової роботи передбачає чотири основні напрями: 1. збагачення словника

учнів новими словами і розширення його за рахунок нових значень уже відомих лексем; 2. уточнення словника, яке передбачає пояснення значень слів-паронімів, слів-синонімів, антонімів; засвоєння багатозначності, лексичної сполучуваності слів, засвоєння слів-омонімів; 3. активізація словника, тобто переведення слів із пасивного словникового запасу учнів у активний; 4. витіснення із вживання не літературних слів, переведення їх із активу в пасив.

З перших днів навчання в школі вчитель повинен працювати над розвитком активного словника учнів, бо це дуже знадобиться у майбутньому житті, допоможе їм правильно та впевнено викладати свої думки, вільно спілкуватися з однолітками та дорослими. Коли дитина не шукає слів для висловлювання своєї думки, вона позбавлена багатьох комплексів, а тому завжди активна в розмові, оперуючи потрібними словами і мовними зворотами. А такий результат досягається тоді, коли дитина не тільки чує і бачить слово, а відчуває і розуміє його значення, знає, коли і як це слово треба вжити.

Мовленнєвий розвиток учня - це дуже важлива умова його успішного навчання. Чим більше дитина читає, переказує, слухає, тим краще розвивається її пам'ять, а, отже, тим легше їй засвоювати знання з усіх навчальних дисциплін, які вивчаються в початкових класах. Забезпечити мовленнєвий розвиток молодших школярів - це означає навчити їх грамотно висловлюватись в усній і писемній формах мовлення. Щоб розвинути та удосконалити мовлення школярів потрібна щоденна клопітлива робота над оволодінням основними мовними нормами. У цій роботі головне місце посідає збагачення словникового запасу учнів. Засвоюючи нові слова, учні вчать правильно їх вимовляти, наголошувати, пояснювати значення, удосконалюючи звуковимову, яка є складовою частиною мовленнєвого розвитку, мовної культури. Мовленнєвий розвиток, якого досягли діти у початкових класах, забезпечує основу подальшого навчання і виховання молоді, зумовлює професійну діяльність дорослої людини. Школа має готувати дитину до майбутнього життя і праці.

Вчителям особливу увагу слід приділяти розвитку усного і писемного мовлення. А для цього потрібно постійно розширювати життєвий досвід учнів: вчити їх спостерігати, уявляти, творчо мислити й відчувати, оцінювати і узагальнювати, а потім передавати словом усе побачене, почуте, пережите.

У Концепції загальної середньої освіти зазначається, що “освітніми результатами початкової школи є повноцінні мовленнєві, читацькі уміння і навички...” Як бачимо, на першому місці серед інших умінь і навичок, яких повинні набути молодші школярі за час навчання у початковій школі, є комунікативні. Це ще раз свідчить про те, що комунікативний розвиток був і залишається важливою умовою успішного навчання учнів початкових класів.

Розвиток мовлення у школяра виявляється в тому, що в нього виробляється навичка читання, тобто досить швидке і правильне пізнання літер та їх поєднань, і перетворення побачених знаків у вимовлені звуки, звукосполучення, тобто у слова. У різних видах і формах роботи з мовленнєвим матеріалом розвиваються логічне мислення і зв'язне мовлення школяра. У цьому процесі

основне значення має засвоєння учнями багатьох життєвих і спеціальних термінів та мовних зворотів. Знання навчального матеріалу, наукових термінів і вправлення в їх різноманітному застосуванні ведуть до успішного формування в дітей нових наукових понять. Для цієї роботи потрібна складна розумова діяльність, насамперед аналіз, абстрагування й узагальнення; вона розвиває в дітей гнучкість мислення та мову.

Кожний навчальний предмет має свій зміст і термінологію, засвоюючи яку учень збагачує словник і розширює розумовий кругозір. На будь-якому уроці вчитель має змогу спеціально розвивати мовлення учнів і збагачувати їхній словниковий запас. Джерелами збагачення словникового запасу учнів стають: сама навколишня дійсність, навчальний процес, ілюстративний матеріал, наочні посібники, технічні засоби, які вчитель використовує у ході розповідей та бесід з учнями. Під час читання словниковий запас молодших школярів активно поповнюється прикметниковими і дієслівними формами, а самі висловлювання стають більш повними, емоційними та яскравими. Важливим є те, що дитячий словник збагачується не тільки кількісно, а й якісно. Під час уроків читання збільшується питома вага лексики, яка відображає суспільно-політичні відносини. Поповнюється лексика, пов'язана з різноманітною діяльністю самих дітей, як на уроках, так і в позаурочний час (перегляд фільмів, прослуховування музики мовою оригіналу тощо).

Отже, найважливіше завдання початкової школи - навчити дітей вчитися, а середньої – не втратити бажання вчитися. А це неможливо без уміння читати і працювати з книгою. Специфіка роботи на уроці читання потребує від дітей багаторазового перечитування слів, речень, текстів, а це швидко стомлює. Тому потрібно, щоб кожен урок англійської мови ніс у собі позитивний заряд, був насичений красою, любов'ю і радістю, а особливо це стосується уроків розвитку мовлення, на яких діти вчать висловлювати свої почуття, думки, творчо мислити.

Уляна Небор,
*вчитель української мови та літератури,
спеціаліст I категорії*

Технологія «створення ситуації успіху» як запорука виховання успішної особистості школяра

*Успіх у навчанні –
єдине джерело внутрішніх
сил дитини, які породжують
енергію для переборення труднощів...
Перша заповідь виховання –
дати дітям почуття власної гідності...
В. Сухомлинський*

Сучасна людина змушена жити у надзвичайно глобалізованому і динамічно змінному світі. Інтенсивний ритм життя нашого суспільства, його інформаційна сфера зумовлюють участь людини у системі складних суспільних відносин, вимагають від неї здатності до швидких та нестандартних рішень.

Тому сучасна школа покликана виховати особистість, яка керується у житті власними знаннями та переконаннями, є всебічно розвиненою, самостійною, самодостатньою та успішною.

Більшість дослідників вважають, що гуманізація шкільної освіти передбачає створення умов для розкриття та розвитку здібностей школяра, його позитивну самореалізацію. Головна мета діяльності вчителя – створити ситуацію успіху для розвитку особистості дитини, дати можливість кожному вихованцю відчувати радість досягнення успіху, усвідомлення своїх здібностей, віри у власні сили. В основі цього підходу знання і розуміння дитини, віра, любов і повага до неї, бережливе, чуйне ставлення до фізичного, психічного і духовного розвитку, підтримка почуття власної гідності.

Використання ситуації успіху сприяє підвищенню робочого тону, збільшенню продуктивності навчальної роботи, а також допомагає учням усвідомити себе повноцінною особистістю і, відповідно, забезпечує успіх у навчанні. Основою педагогічної технології “створення ситуації успіху” є особистісно-зорієнтований підхід до процесу навчання і виховання. Завдання вчителя – допомагати особистості учня зростати в успіху, усвідомити свої здібності, віру у власні сили.

Багато наших сучасників висловлюють думку про те, що учень тоді тягнеться до знань, коли переважає потреба в навчанні, коли ним рухають здорові мотиви та інтерес, підкріплені успіхом. Усі науковці відзначають, що успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил учня, що народжує енергію для подолання труднощів і бажання вчитися.

Може виникнути запитання – а чи не є створення ситуації успіху даниною сучасності? Загальновідомим є факт, що визначальною ознакою життєвої філософії сучасного суспільства є прагнення успіху. А це прагнення живе у кожній дитині. Тому процес навчання та виховання відіграє велику роль у досягненні успіху. Результати досліджень показали, що ця технологія підвищує ефективність засвоєння матеріалу, інтенсифікує процес навчання, стимулює інтерес учнів як до знань, так і до процесу їх отримання.

У створенні ситуації успіху особливе значення надається вербальним прийомом: “Я переконана, що наступного разу ти виконаєш це завдання інакше...”, “Я сподіваюсь, ти не забудеш про це...”, “Я знаю, ти можеш більше...”. За допомогою подібних прийомів можна моделювати свій власний алгоритм створення ситуації успіху. Першим етапом може бути зняття почуття страху, тривожності на уроці, подолання невпевненості у власних силах:

- “Ми всі вчимося, пробуємо, тільки так може щось вийти”;
- “Роблячи помилки, ми теж вчимося...”;
- “Контрольна робота не повинна бути складною, адже ми вже виконували з вами подібні завдання”.

Другий етап – це авансування успішного результату, навіювання віри у власні сили та можливості:

- “У тебе обов’язково вийде”;
- “Я не маю сумніву, що ви справитеся з цим завданням”.

Особливо важливим цей етап є у роботі із слабшими учнями. Щоб зацікавити таких дітей, можна спільно приготувати цікаві повідомлення чи випереджаючі завдання. Тоді вони більш впевнено почувають себе перед аудиторією і наступного разу виявляють бажання підготуватися і виступити самостійно.

Далі прихований інструктаж про способи і форми виконання поставленого завдання:

- “Можливо, краще почати з...”;
- “Виконуючи вправу, не забудьте про...”;
- “Перед написанням повторіть правило про...”.

При індивідуальних завданнях важливо вказати на виняткову індивідуальність учня, важливість його діяльності:

- “Тільки ти зможеш знайти цю інформацію...”;
- “Тільки тобі я можу довірити це завдання...”;
- “Без твоєї допомоги нам буде важко підготувати це свято...”.

Наступним етапом повинна стати мобілізація активності чи педагогічне навіювання:

- “Вже швидше хочеться побачити результати вашої роботи”;
- “Ви вже, напевно, закінчите...”.

Важлива також і особливо висока оцінка деталей виконання того чи іншого завдання:

- “Тобі особливо вдалося це пояснення...”;
- “Найбільше у твоїй роботі мені сподобалося...”;
- “Найбільшої похвали заслуговує саме ця частина роботи”.

Створення ситуації успіху сприяє зростанню активності учнів під час уроку, що робить навчання особистісно орієнтованим, з’являється інтерес до предмета, розвиваються вміння аргументувати свою думку, аналізувати, висловлюватись логічно і зв’язно. Учні вчаться використовувати різноманітну довідкову літературу, з’являється впевненість під час виступів, захисту проектів.

Для досягнення успіху важливим є виникнення в учнів власної мотивації. А для цього необхідно, щоб учні знали, яких результатів від них чекає вчитель та за якими критеріями буде оцінена їх діяльність. Сам учитель зацікавлений у тому, щоб учні отримали більш високі результати й досягли значного особистого успіху.

Отже, кожний педагог повинен піклуватися про те, щоб навчально-виховний процес, який він організовує, містив у собі ситуацію успіху. І це повинно стосуватися діяльності як індивідуальної, так і групової. Для вчителя важливо розуміти внутрішній світ дитини, поважати її переживання. Цього особливо потребують учні, які відчують певні труднощі в навчанні. У зв’язку з цим необхідно підбирати такі завдання, з якими учні цієї категорії могли б упоратися без особливих ускладнень і лише потім переходити до більш складних завдань. Тому надійним шляхом створення ситуацій успіху є

диференційований підхід до визначення змісту діяльності та характеру допомоги учням при її здійсненні.

Із впровадженням у навчально-виховний процес інтерактивних, особистісно зорієнтованих технологій вважається, що учень, досягаючи будь-якого результату, має почуватися успішним, бо це відчуття допомагає самоствердженню його особистості. Такі відчуття потрібні й учителю, який ставить собі за мету навчити дітей бачити результати своєї праці та прагне постійно чогось досягати, щоб частіше виникало відчуття успіху. Вчитель має зрозуміти, яким він є, вирішити, яким він хоче бути, та визначитись, якими педагогічними методами хоче виховувати своїх учнів. Відповіді на ці запитання – це самовдосконалення вчителя як особистості та вдосконалення його діяльності. Успішність учителя проявляється в безпосередніх стосунках “учитель-учень”, у вмінні створити освітнє комфортне середовище для ефективної взаємодії.

Список використаних джерел

1. Грабовська Т.І. Інноваційний розвиток освіти: особливості, тенденції, перспективи / Т.І. Грабовська, М.І. Талапканич, В.В.Химинець. – Ужгород, 2006.
2. Бех І. Д. Педагогіка успіху: виховні втрати та їх подолання / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 2004. - №4. – С.5-15.
3. Гришина Т. В. Освітня технологія як професійний пріоритет учителя / Т. В.Гришина. – Х.: Вид. група «Основа», 2003.
4. Десятченко Н. Моделі сучасних уроків / Н.Десятченко // Завуч. – 2002. – № 35.
5. Єфімова І. «Педагогічна технологія «Створення ситуації успіху» інтерактивні методи перевірки знань / І. Єфімова // Укр. мова і літ. в школі. – 2009. - №20. – 22 с.
6. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О.М.Пехота, О.М.Любарська та ін.; за ред. О.М.Пехоти. – К.: А.С.К., 2004. - 256 с.
7. Сухомлинський В. А. Сердце отдаю детям/ В.А.Сухомлинський. – К.: Рад. шк., 1988. – 272 с.
- 8.Ткачук Л. Педагогічні технології створення ситуації успіху в навчанні молодших школярів / Л. Ткачук // Школа. – 2006. - №6. – С. 37-39.

Наталія Стефанів,

*учитель української мови та літератури,
спеціаліст I категорії,*

Внутрішня форма тексту як засіб семантичної реалізації його зв'язності

Питання внутрішньої форми в художньому тексті є досить цікавим. Але ще дуже мало досліджене, ще небагато робіт присвячено цій темі. Це питання є дуже важливим, бо завдяки внутрішній формі можемо глибше зрозуміти текст, впізнати певну приховану інформацію.

Текст та його особливості. Текст як об'єкт лінгвістичного дослідження почав розглядатися в другій половині ХХ століття. На першому етапі одиницею тексту була певна послідовність речень співвіднесених між собою структурно-семантичними зв'язками. Це являло собою синтаксичне ціле, абзац. У 70-х роках на передній план виступає цілий текст. Серед різних визначень тексту як лінгвальної величини виділяються три типи: текст розглядається як проміжна

ланка процесу комунікації або як сума, сукупність чи множина фраз, або визначається як структурна і смислова єдність.

Текст як акт мовлення являє собою функціонально завершене мовне ціле, функція якого визначається певною метою мовленнєвої діяльності.

Найменшою комунікативною одиницею тексту вважають висловлене, змістовно та інтонаційно закінчене ціле з характерною граматичною та смисловою структурою.

Отже, текстом є структура будь-якого завершеного і зв'язного, та граматично правильного писемного або усного висловлювання. Текст має здатність містити і передавати нову інформацію (головна властивість тексту). Таким чином, текст – це повідомлення, яке складається з кількох чи багатьох речень, характеризується змістовою і структурною завершеністю і певним ставленням автора до змісту висловлювання.

Такі вчені як Гальперін, Шмідт та інші дають свої визначення тексту. Гальперін вважає, що текст – це завершений твір мовленнєво-творчого процесу, об'єктивованій у вигляді писемного документа, літературно опрацьований згідно з типом цього документа твір, що складається з назви (заголовка) і низки особливих одиниць, об'єднаних різними типами лексичного, граматичного, логічного, стилістичного зв'язку.

Попередня підготовленість тексту передбачає:

1. наявність комунікативного завдання, що визначає необхідний вплив на партнера та комунікації.

2. комунікативне завдання управляє процесом формування задуму, який являє собою цілісне утворення, що моделює у згорнутому вигляді замість майбутнього твору.

3. Задум управляє відбором мовних засобів, необхідних для його реалізації. При цьому мовні засоби вибираються і організуються так, щоб це приводило в процесі розуміння до формування конкретного і цілісного образу змісту, що відповідає задуму.

Основними ознаками тексту є:

1. Зв'язність
2. Послідовність
3. Розгорнутість
4. Цілісність
5. Закінченість
6. Глибинна перспектива
7. Динаміка і статика

Лінгвістика тексту, як синтетична наука, враховує мовні, позамовні і психолінгвістичні реальності, виділяє в тексті такі риси:

1. Віднесеність до позамовної дійсності.
2. Смислову багатоплановість
3. Смислову закінченість.
4. Комунікативну цілеспрямованість.
5. Мовну, структурну і композиційну оформленість.

6. Відповідну жанрову приналежність.

Розрізняють дві основні форми вияву тексту – усний і писемний текст. Тексти бувають усні і писемні, зв'язні і незв'язні, художні і нехудожні, прозові і віршові.

Усний текст – це продукт мовлення, письмовий – продукт письма. Незв'язний текст являє собою сукупність висловлень логічно і тематично між собою не зв'язаних.

Зв'язний - це відрізок усного або писемного мовлення, що характеризується значною протяжністю, цілісною тематичною та логічною єдністю і розчленовується на більші або менші складові частини.

Художній текст характеризується образністю, що виявляється в мистецькій досконалості змальованих у творі картин та образів, які викликають певні естетичні почуття в читача.

Прозовий текст – це художньо-словесне мовлення, якому не властиві строго визначені закономірності у відношенні до ритмічної організації.

Віршовий текст – це художнє мовлення, в основі якого лежить повторення певних ритмічно-римових строфічних елементів.

Існують такі поняття як контекст і підтекст.

Контекст – це змістово закінчений відрізок усного або писемного мовлення, достатній для визначення смислу слова, виразу чи речення, що входять до його складу.

Підтекст – це вербально не виражена, прихована інформація, яка виявляється в процесі читання.

Внутрішня форма в художньому тексті. Номінація здійснюється шляхом вибору певної властивості речі для назви цієї речі.

Так, в українських назвах весняних місяців березень, квітень, травень відбилось прокидання природи після зимової сплячки – оживання берез, поява квітів, трав. Ознака предмета, покладена в основу його найменування, називається внутрішньою формою слова – це той зміст, від якого походить зміст слова, це спосіб мотивації його значення. Зміст «трава» є внутрішньою формою слова травень.

Підсніжник – це той, що під снігом. Ця особливість підсніжника і лягла в основу самої назви.

Підсвічник – це те, що знаходиться під свічкою.

В структурі художнього тексту виділяють такі основні функції внутрішньої форми слова:

- 1) «смислоутворюючу;
- 2) інтенційно-цільову;
- 3) конгерентно-стратифікаційну;
- 4) конструктивно-активізуючу;
- 5) реіндентифікуючу;
- 6) образотворчу;
- 7) кваліфікаційно-мотивуючу».

У різних текстах ці функції проявляються по-різному, кількість їх може збільшуватись.

Розглянемо уривок поезії С.Пушика «У Вірменії»:

Вірменіє!
За морем, вдалині,
Тебе сестрою край мій величає.
Два слова в твоїй назві: «Вір мені», -
Душа моя знаходить і читає²

В авторському баченні власна назва Вірменія утворилася за допомогою дієслова вір та займенника мені, тобто походить від цих слів. Отже, в цьому випадку внутрішньою формою слова Вірменія є сполучення слів вір мені.

Розглянемо іншу поезію С.Пушика «Шешори».

Де Гук реве, де плай на Соколівку,
Де видно Кичеру, і Радул, та Брусний,
Я йшов цимбали слухати й сопілку,
І співаків шешорських голосних.
Тут спало у міжгір'ї хмарне море,
Був верх Рокити чистий, як зі скла,
А я питав у гордого села,
Хто дав йому ім'я таке – Шешори,
Та пам'ять відповісти не могла.
Лиш білий дід, що знав знахарське діло
(В добу ракет і це добро було!),
Сказав мені: «Село старе згоріло.
Там ліс росте. А це нове село...
Та все-таки!.. Чому Шешори?
Віками тут народ мій брали в шори,
Та він, як лев, кайдани кляті рвав.

З вірша постає питання: чому село називається Шешори? З цієї поезії також дізнаємося, що в селі народ «брали в шори». Тобто назва села Шешори походить, як вважає поет, від слова шори. Отже, внутрішньою формою власної назви (назви села) Шешори є іменник шори.

Наведемо ще один приклад:

«Насправді, здається, його Іваном звали... Постовим його охрестили дівчата. Він не танцював. З нікотною не знайомився. Стояв високий, мов ясен, у дверях. Шапка на бровах. Невеселий, зосереджений, напружений, немов ловив рибу на озері, наче от-от мали крикнути: «Бойова тривога!»».

Виймав, щоб усі бачили, коробку з цигарками і виходив, якимось ображено й зболено, курити. Марія Чміль, яку із сільгоспінституту прислали до колгоспної бухгалтерії, звідкись знала: призвали Постового після інституту, тому старший за інших солдатів, тому знуджений і притлумлений службою – він з-під Мелітополя, де черешні й Асканія...».

Внутрішньоформна характеристика представлена прізвиськом Постовий «понятійно детермінована» в концепті виділяється та ознака, яка характеризує

його по-новому, а отже й індивідуалізує його («він не танцював. З нікотрею не знайомився. Стояв високий, мов ясен, у дверях. Шапка на бровах. Невеселий, зосереджений, напружений»).

У наведеному абзаці цього уривка новели внутрішньоформна ознака номінації Постовий є «своєрідним стрижнем, домінантою сегмента»: (не танцював, не знайомився з дівчатами, був високий, невеселий, зосереджений, напружений). Ці ознаки вказують на властивості об'єкта, що індивідуалізують його.

Отже, внутрішня форма слова, «виступаючи початковою точкою розгортання певного смислу, у художньому тексті визначає нові смислові зв'язки; включена у певний код, вона може дотикатися до інших кодів, взаємодіяти з ними; відбиваючи логічне, у поетичному тексті внутрішня форма слова може бути носієм і творцем алогічного; поза текстом стверджуючи реальне, у певній художній системі вона здатна конструювати нереальне, актуалізувати випадкове, сприяюче дифузності, взаємопроникненню значень і їх відтінків».

У художньому тексті внутрішня форма слова завжди сприяє творенню художнього образу.

Список використаних джерел

1. Бойко Б.М. «По говоли...По голови...» Повісті, новели, нариси. – Івано-Франківськ, 1988.
2. Голянич М.І. Внутрішня форма слова і художній текст: монографія. – Івано-Франківськ: «Плай», 1997.
3. Синиця І.А. Лексичний повтор як засіб реалізації семантичної зв'язності тексту // Мовознавство. – 1994. - №2-3.
4. Пушик С.Г. Луни: Поезії. – К.: Радянський письменник, 1988.

Ірина Столярчук,

вчитель початкових класів, спеціаліст

Здоровий спосіб життя – свідомі потреби кожного школяра

*Я не боюся ще і ще раз сказати:
турбота про здоров'я - найважливіша робота вихователя.
Від життєрадісності, бадьорості дітей
залежить їх духовне життя, світогляд,
розумовий розвиток, міцність знань, віра в свої сили.
В. Сухомлинський*

Що найдорожче в людини? Що неможливо придбати ні за які гроші? Звичайно, здоров'я! Здоров'я – це стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб або фізичних дефектів. Кожна людина прагне до збереження та зміцнення здоров'я і досягає цього індивідуально. Здоровій людині набагато легше реалізувати себе у навчанні, роботі й особистому житті. Здоров'я – це дарунок, його треба берегти та примножувати.

Світ у третьому тисячолітті складний, суперечливий і різноманітний. Це час глобальних змін, коли переосмислюється більшість духовних, етичних,

моральних понять. Людині важливо не лише вижити в цьому світі, а й знати, для чого вона в ньому є, які її перспективи. Нам не можна жити одним днем. Чимало людей даремно розтрачують життя. Вони поводять себе так, нібито в них попереду безмежна вічність, для них нічого не варто згаяти годину чи день. Так можна втратити місяці, роки свого життя. Ось чому важливо з юних років учитися цінувати кожен хвилину, піклуватися про своє здоров'я.

Здоров'я нації в наш час стала не тільки предметом наукових досліджень, а й першочерговим завданням. Національна доктрина розвитку освіти в Україні висуває завдання піднесення освіти до рівня загальнонаціональних пріоритетів як засобу формування освіченої, вихованої, фізично і духовно здорової української нації.

Стрімке погіршення стану фізичного та розумового розвитку школярів, недостатня культура здоров'я молодого покоління, перетворення освітнього процесу на головний фактор, який руйнує здоров'я підростаючого покоління, усе ближче підводить суспільство до трагічної дилеми: або здоров'я, або освіта. Серед багатьох факторів, від яких залежить майбутнє держави, одним із найголовніших є стан здоров'я її громадян: фізичного, психологічного, соціального та духовного. Зв'язок між здоров'ям і поведінкою людини є очевидним і водночас дуже складним.

Необхідно, щоб здоровий спосіб життя став не тільки свідомою потребою кожного школяра, а й мірилом його освіченості, загальної культури.

Третє тисячоліття – це вік наукового й технічного прогресу, коли без знань, науки не обійтися жодному з нас. Кожен мусить досягти своїх вершин у житті. А це не завжди легко і просто, тому що вершин досягають, доклавши значних зусиль. Отже, треба мати силу і міцну волю, а це доступно лише тому, хто здоровий фізично та духовно, адже не дарма кажуть, що в здоровому тілі – здоровий дух. Як цього досягти? Як зробити так, щоб усі учні вели здоровий спосіб життя?

Турбота про здоров'я молодого покоління є одним з найважливіших завдань не тільки працівників охорони здоров'я, але й усіх, хто причетний до навчання і виховання дітей. Пріоритетним завданням для кожної особистості є вироблення відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих як до найвищих суспільних і національних цінностей, виховання здорового способу життя та культури поведінки.

Здорова дитина — запорука здорової нації. Усі ми хочемо бачити дитину розумною, сильною, здоровою. Для здоров'я потрібні чотири умови: фізичні навантаження, повноцінне харчування, загартування та час і вміння відпочивати. Однією із головних умов є чисте повітря. Безумовно, важливим чинником зміцнення здоров'я є гарний настрій, позитивні емоції.

Проблема здоров'я — головна проблема, вирішення якої зумовлює факт подальшого розвитку нашої держави. Тому слід приділяти увагу усвідомленню молоддю цінностей здоров'я, розуміння визначної ролі здорового способу життя та формування індивідуальної поведінки на цих засадах.

Під час навчання школярі отримують корисну інформацію про правильне

харчування, навчилися розрізняти і називати час прийняття їжі, відрізняти корисні та шкідливі продукти харчування, дотримуватися правил гігієни, правила поведінки після їжі, за допомогою таблиці можуть проаналізувати продукти, які вживали протягом тижня, виділивши найбільш корисні з них. Сподіваємося, що у них сформувалося певне ставлення до режиму, гігієни, продуктів харчування.

Таким чином, на основі отриманих позитивних результатів можна стверджувати, що припущення про ефективне формування культури харчування школяра шляхом використання в роботі сучасних оздоровчих технологій, поетапного підходу, використання нетрадиційних форм і методів підтверджено.

Робота на уроці сприяє вихованню у дітей культури харчування, усвідомленню ними здоров'я як головної людської цінності. Планування занять дозволило дітям в ігровій формі познайомитися з різноманітністю продуктів харчування, їх складом і користю для організму, навчитися планувати свій раціон, планувати і аналізувати свої дії, самостійно отримувати знання з додаткових джерел інформації.

Вважаємо, що будуть позитивні результати, тому що наявні знання, завдяки їх багаторазовому відтворенню у грі, повсякденному житті, дослідно-експериментальній діяльності набули міцний і усвідомлений характер. Нетрадиційний підхід до оздоровчо-профілактичної роботи з дітьми шкільного віку має величезний навчально-виховний потенціал, що безцінне у вихованні підростаючого покоління.

Важливу роль відіграє організована робота з батьками в питаннях підвищення компетентності в області здорового харчування дітей, організації раціонального харчування в сім'ї, максимально наближеного до навчального закладу, різноманітністю раціону і включенням до нього всіх груп продуктів. Перед початком роботи провели батьківські збори на тему: "Харчування дітей шкільного віку та його вплив на стан здоров'я дитини", де ознайомили батьків зі змістом.

Сьогодні існує проблема правильного харчування в сім'ї. За результатами анкетування, 70% батьків не в змозі забезпечити своїм дітям правильне харчування через відсутність теоретичних знань. У багатьох сім'ях звикли їсти солоне, смажене, жирне, копчене, гостре, солодке. Опитування показали, що дітей вдома годують однотипно. У кращому випадку - котлети, картопля, в гіршому - сосиски, макарони, пельмені.

Особливо гостро ця проблема проявляється в період адаптації, коли змінюється харчовий стереотип дитини. Часто доводиться чути від батьків: "Чому ви годуєте мою дитину запіканками? Він любить ковбасу і пельмені!". Знайомимо батьківську аудиторію з режимом та змістом харчування дітей. Звертаємо увагу батьків тих дітей, які потребують індивідуального підходу в організації харчування (*діти зі зниженим апетитом, діти, схильні до повноти, фізично ослаблені діти після перенесених хвороб та ін.*).

Радимо батькам, відрегулювати харчування і скласти індивідуальне меню для дітей, що мають харчову алергію; надлишкову масу тіла, хронічні

захворювання. Намагаємося дати знання батькам про збалансоване, здорове харчування вдома, наголошуючи при цьому, що раціональний режим харчування, збалансованість раціону є основними умовами для підвищення опору дитячого організму до захворювань, для нормального росту і розвитку дітей, які виховуються вдома, дошкільному навчальному закладі.

З батьками провели ряд консультацій на тему: “Що таке повноцінне здорове харчування”, “Десять найшкідливіших продуктів харчування”, “Українські національні кулінарні традиції, їх вплив на сучасне харчування людини”; розробили рекомендації для батьків “Режим харчування дитини вдома”, “Як запобігти харчовим отруєнням”, “Як привчити дитину до здорового харчування”, надали поради батькам: “Культура їжі”, “Отруйні рослини”. Також вони отримали пам’ятки: “Подбайте про апетит дитини”.

Проведена робота з батьками дала свої результати: батьки активно допомагали своїм дітям у виконанні домашнього завдання: давали корисні поради, допомагали складати меню, вести щоденники з харчування, приймали участь в розвагах, святах по даній темі.

Але далеко не кожна сім’я змінила свої погляди на організацію харчування в сім’ї. Вважаємо, що просвітницьку роботу з батьками про правильне харчування дитини потрібно проводити з раннього віку, так як у батьків уже сформувалися свої стереотипи організації харчування в сім’ї.

Робота сприяла вихованню у дітей культури харчування, усвідомленню ними здоров’я як головної людської цінності. Планування занять дозволило дітям в ігровій формі познайомитися з різноманітністю продуктів харчування, їх складом і користю для організму, навчитися планувати свій раціон, планувати і аналізувати свої дії, самостійно отримувати знання з додаткових джерел інформації.

Оксана Федорняк,
вчитель математики II категорії

Активізація пізнавальної діяльності учнів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій при вивченні математики

У сучасному світі мабуть немає галузі, де б не використовувався комп’ютер і освітня галузь не є виключенням. Інтерес до вивчення предмету багато в чому залежить від того, як проходять уроки. Застосування комп’ютерної техніки на уроках дозволяє зробити урок нетрадиційним, яскравим, насиченим, наповнюючи його зміст знаннями з інших наочних областей, що перетворюють математику з об’єкту вивчення в засіб отримання нових знань.

Ефективність застосування нових інформаційних технологій на уроках математики обумовлена наступними факторами:

- різноманітність форм представлення інформації;
- висока степінь наочності;
- можливість моделювання за допомогою комп’ютера різноманітність об’єктів і процесів;

- можливість організації колективної та індивідуальної дослідницької роботи;
- можливість диференціювати роботу учнів у залежності від рівня підготовки, пізнавальних інтересів та ін.; використовуючи сучасні інформаційні технології;
- можливість організувати комп'ютерний оперативний контроль і допомогу з боку вчителя;
- можливості комп'ютера дозволяють учню активно приймати участь у процесі пізнання.

Актуальність теми обумовлена необхідністю удосконалення системи використання у навчальному процесі комп'ютерних технологій за умов розбудови національної системи освіти, зростання ролі, яку відіграють в інформаційному суспільстві інформаційні технології. Сьогодні у всьому світі відбуваються процеси переходу до інформаційного суспільства.

Успішна реалізація основних принципів і завдань реформування освіти неможлива без широкої інформатизації процесу навчання. Розвиток інформаційних технологій надає великі можливості для підвищення кваліфікаційного рівня вчителів та їхньої культури. І особливого значення при цьому набуває широке поширення мережі Інтернет. Доступ до глобальної мережі в світі – це нові можливості, як для вчителів, так і для учнів. Інтернет у навчальних закладах може бути використаний не лише для отримання інформації з авторитетних світових джерел, а для організації навчання, проведення інтернет-олімпіад, конференцій, семінарів.

Інформація сфери освіти є складовою частиною запровадження нових технологій у суспільстві. Перш за все важливо запроваджувати їх саме в цю галузь, реформування якої зумовлює навчання на прогресивній та оперативній основі. Саме сьогодні учні шкіл будуть розвивати інформаційні мережі ХХІ століття та «завойовувати» Інтернет-простір.

Комп'ютер дозволяє не тільки вирішити складну математичну задачу, зіграти в шахи, але і створювати власну дивну музику, створювати самого себе.

Зміни, що несе із собою інформаційне століття, вимагають від усіх здатності зазирнути в майбутнє і поставити питання, які можна внести зміни у свою діяльність, у діяльність школи, щоб гідно вижити в умовах української дійсності України як ніколи необхідні грамотні, освічені люди, що постійно підвищують свій творчий потенціал, що вміють працювати з інформаційними технологіями. Мета даної роботи – створення комп'ютерного практикуму з математики для учнів 10-11 класів. Практикум створений для розвитку творчих здібностей учнів, підвищення комп'ютерної грамотності і фундаментальності математичної освіти.

Головне завдання шкільного курсу математики - це навчити дітей міркувати, навчити дітей думати. Бо жоден предмет, на мою думку, не може конкурувати з можливостями математики у вихованні думаючої особистості. Завжди наголошую дітям і звертаю їхню увагу на такі слова вченого М.В.Ломоносова: “Математику вже тому слід вивчати, що вона розум до ладу

приводить”. Ці слова можна вважати девізом і метою моєї роботи.

У перекладі з грецької “математика” означає знання, наука. Недаремно з давніх часів знання з математики вважали як вищу ступінь вченості людини взагалі.

При викладанні математики необхідно врахувати фізіологічні і психологічні особливості кожної дитини, її індивідуальні можливості. Добрим є те, що проводиться диференціація у навчанні. Але я думаю, що при її здійсненні слід врахувати не тільки наявний рівень знань в учнів, але і їх здатність засвоювати ці знання. І тому переконана, що треба проводити тестування не тільки з навчальних дисциплін для виявлення рівня знань, але і тестування для визначення рівня інтелекту у дітей. Оцінка дитина повинна бути об’єктивною і всесторонньою. Я вважаю негуманним як завищувати, так і знижувати реальні можливості учнів. Перед дитиною треба ставити завдання, які доступні їй за природними даними.

Виходячи з таких обставин, я стою на позиції чіткого виділення обов’язкових результатів навчання математики, тобто виділення такого рівня який є базовий, доступний і обов’язків для всіх, який забезпечує необхідний обсяг знань з математики для вивчення інших предметів і є невід’ємною складовою частиною загальної освіти людини.

На даному рівні етапі значну увагу приділяю засвоєнню учнями основного, базового змісту навчального матеріалу. А вже на його основі мова може йти про досягнення ними складніших рівнів знань. Я вважаю, що в багатьох випадках про викладанні математики, зокрема в класах суспільно-гуманітарного, філологічного, художньо-естетичного та спортивного профілів, треба використовувати не лише строгий дедуктивний виклад, але частіше опиратися і на інтуїцію, і на практику, особливу увагу слід приділяти і математичній задачі. Проблемне питання над яким я працюю протягом останніх років – це “Активізація пізнавальної діяльності учнів в процесі викладання математики”. Дане питання є одним з найважливіших серед актуальних проблем сучасної педагогічної науки практики.

Розглядаючи навчання школярів як один із основних видів пізнавальної діяльності, слід розуміти, що ця діяльність належить до пізнання, тобто відображення в свідомості явищ реальної дійсності, а також до розширення і поповнення знань та уявлень про явища й закони природи і суспільства.

На основі власної практичної роботи, знайомлячись з досвідом роботи інших вчителів, прийшла до висновку, що основними умовами, додержання яких сприяє розвитку й зміцненню пізнавального інтересу учнів є: максимальна опора на активну розумову діяльність учнів (це застосування методу проєктів і творче використання репродуктивних методів); організація навчального процесу на оптимальному рівні розвитку учнів (наприклад, учні 5-6 класів мають оволодіти не тільки індуктивними методом вивчення математики, не лише засвоїти предметні уявлення, а й набути узагальнених навичок працювати з навчальною книжкою, систематизувати навчальний матеріал, виділяти в ньому основне); створення сприятливої емоційної атмосфери; забезпечення

спілкування учнів один з одним і з учителем в навчальному процесі.

Пізнавальну активність я розглядають і як мету діяльності, і як засіб її досягнення, і як результат цієї діяльності. Пізнавальна активність учня виявляється у його ставленні до змісту і процесу навчання; у прагненні до ефективного оволодіння знаннями і способами діяльності за оптимальний час; у мобілізації морально-вольових зусиль на досягнення навчально-виховної мети.

Можна виділити три рівні пізнавальної активності учнів:

перший рівень – відтворююча активність – характеризується прагненням учня зрозуміти, запам'ятати і відтворити знання, оволодіти способом їх застосування за зразком;

другий рівень – інтерпретуюча активність – характеризується прагненням учня пізнати зв'язки між явищами і процесами, оволодіти способами його застосування в змінених ситуаціях, умовах;

третій рівень – творча активність – характеризується інтересом і прагненням не тільки глибоко проникнути в суть явищ, які вивчаються, а й знати для цього новий спосіб.

Пізнавальна активність передбачає не тільки вміння самостійно мислити, а й уміння бути творчим співучасником в організації колективної пізнавальної діяльності класу, який керує на уроці вчитель.

Успіх у навчанні залежить від сформованості в учнів загальних навчальних умінь, зокрема уміння планувати майбутню роботу, раціонально організувати її виконання, здійснювати самоконтроль і працювати у певному темпі. Найбільш важливим умінням для самоуправління навчанням є планування і самоконтроль.

Намагаючись навчити загальних правил складання плану: визначити мету, завдання, етапи роботи, розповідати час і засоби. Корисно, щоб учні оволоділи такими конкретними вміннями, як рецензування відповіді товариша, складання плану прочитаного тексту, проведення спостережень. Це сприяє не лише засвоєнню і запам'ятовуванню навчального матеріалу, а й формуванню важливих якостей творчого, або продуктивного мислення школярів.

Оксана Чорновус,
педагог-організатор

Учніське самоврядування – модель суспільного життя

*У житті немає нічого надійнішого
за власний досвід.
Вальтер Скотт*

Сучасний стан духовної культури й моралі українського суспільства викликає занепокоєння, занепад усталених духовних цінностей стало наслідком прагматизації життя, пропаганди насилля, нехтування будь-якими нормами [2]. Відсутність у частини молоді навичок якісного та міжособистісного спілкування, нерозуміння найпростіших суспільних процесів і явищ призводить до неадекватної соціальної поведінки, “втечі від реальності”, руйнування традиційних цінностей. Усе це сприяє загальній кризі моральності.

З метою виховання морально-духовної, життєво компетентної особистості,

яка успішно реалізується в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал педагогічний колектив школи-ліцею № 23 поставив перед собою одне з важливих завдань – надати основи знань про традиційні, духовні, моральні та культурні цінності та сформуванню у підростаючого покоління високу патріотичну свідомість. На даний час значно зріс громадянський характер виховання: школа-ліцей стала більш відкритою для батьків, громадських організацій, посилилась узгодженість їхньої взаємодії. Педагогічний колектив школи-ліцею активно працює над реалізацією виховної проблеми, демократизації шкільного життя, самореалізації учнівської молоді та виховання активної громадянської позиції.

З метою покращення управління в школі-ліцеї було створено орган учнівського самоврядування, який став осередком соціальної активності та соціальної відповідальності, а також формування ініціативної особистості, котра здатна приймати нестандартні рішення. Саме участь школярів в учнівському самоврядуванні є водночас і шляхом і умовою формування у молодого покоління відповідальності, ініціативи, творчості та залучення її до демократичних перетворень, що відбуваються в суспільстві [3].

Учнівське самоврядування школи-ліцею є дієвим структурним підрозділом, котрий відкриває широкі можливості для самореалізації учнів, орієнтує їх на досягнення соціально корисної мети, забезпечує захист прав дітей, відвертає увагу від асоціальних форм поведінки та заповнює позаурочний простір цікавими та змістовними справами.

Учнівське самоврядування діє згідно Статуту. Вищим органом учнівського самоврядування є загальні збори членів, які проводяться двічі на рік. У діяльності шкільного учнівського самоврядування зацікавлені усі суб'єкти навчально-виховного процесу: адміністрація, педколектив, учні школи. Розроблена, на наш погляд, оптимальна структура учнівського самоврядування з урахуванням специфіки та традицій школи; існує чітка система роботи органів учнівського самоврядування в масштабах школи (єдина документація, вимоги, дні засідань); пропагується гласність у роботі органів учнівського самоврядування (загальноучнівські конференції, інформаційна дошка РУС).

Після обговорення в учнівському та педагогічному колективах була остаточно сформована і отримала закінчений вигляд структури учнівського самоврядування, та все ж не виключається можливість її подальшої трансформації в залежності від вимог часу.

Основним керуючим органом самоврядування є загальношкільна конференція, що функціонує за принципом пропорційного представництва. Її делегати-представники від батьківських комітетів громад класів, вчителів, представників учнівського самоврядування та голови батьківських комітетів класів.

Усіма структурними підрозділами учнівського самоврядування школи-ліцею проводиться клопітка, цілеспрямована і систематична робота:

- активна участь у загальношкільних акціях милосердя “Подаруй радість дітям” (кожного року учні школи-ліцею збирають подарунки для учнів соціально

незахищених категорій нашої школи та для вихованців Центру соціально-психологічної реабілітації);

- плідна співпраця з Товариством Червоного Хреста, благодійними фондами міста, благодійними організаціями;

- ведеться контроль присутності учнів на уроках та їх спізнення на уроки (члени навчального сектору разом із соціальним педагогом щоп'ятниці проводять облік пропусків занять, визначаючи злісних "прогульників");

- організація і проведення традиційних конкурсів "Козацькі забави" (до Дня Збройних сил України) та День гумору, або ж КВК (до Дня сміху), Дня вчителя, вистав та художньо-літературних композицій, Різдвяно-новорічних святкувань;

- конкурси - виставки плакатів, стінгазет до святкування різних дат і заходів впродовж року;

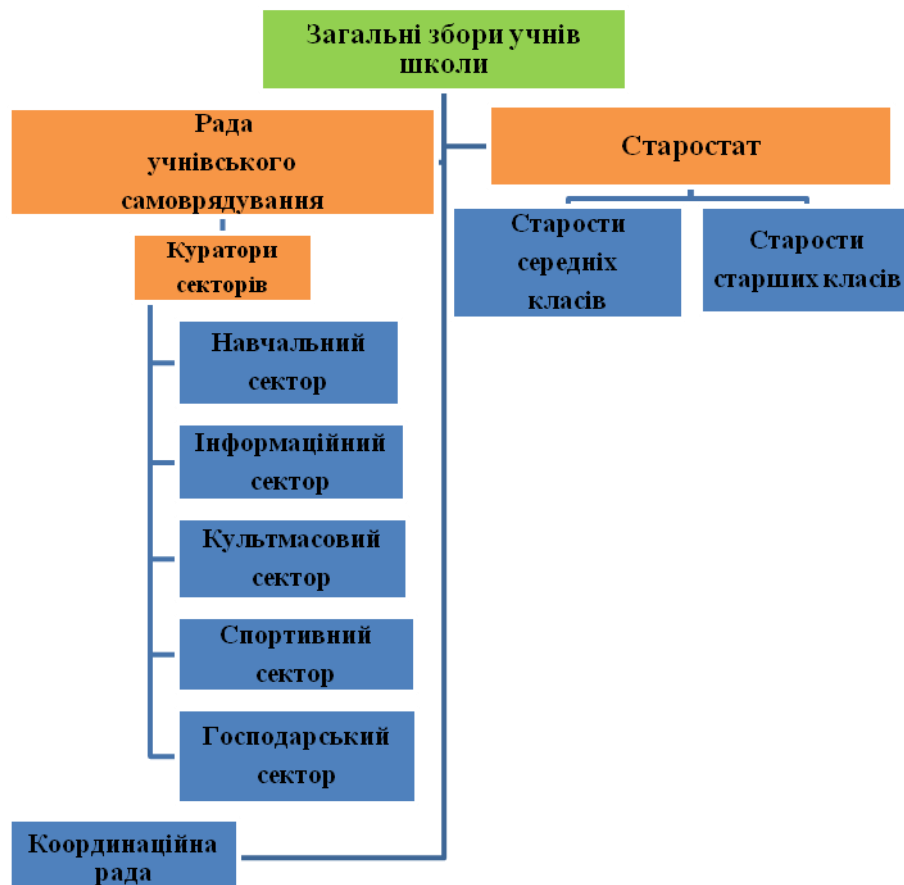
- кожного року РУС школи-лицею приймає участь в організації загальношкільної толоки з прибирання пришкільної території «Весняна толока»;

- проведення для учнів 1-4 класів Новорічних ранків, де члени учнівської ради долучаються до створення та втілення сценарного дійства.

Особлива увага приділяється можливостям забезпечення кожного учня престижною позицією, успіхом у справах, широкими контактами з однолітками. Діяльність органів самоврядування сприяє згуртуванню шкільного колективу, розвитку громадської думки, процесу соціалізації учнів, та ефективної адаптації до дорослого життя [1]. Учніське самоврядування допомагає підготовці та творенню майбутніх активних громадян демократичної держави. Школа – це простір життя дитини: тут вона не готується до життя, а живе. Вся діяльність ЗШЛ №23 вибудовується так, щоб сприяти становленню особистості творця і проектувальника життя, гармонізації і гуманізації стосунків між учнями і педагогами, школою і родиною.

Структура Ради учнівського самоврядування школи-ліцею №23

Саме тому школа-ліцей не лише як освітня інституція, а й передусім як громадський центр та традиційний духовний осередок місцевої спільноти сприяє розвитку демократичної культури, формуванню соціальної компетентності, громадської відповідальності та становленню учня-лідера як основи шкільного колективу.

Список використаних джерел

1. Бачинська Є. М. Організація учнівського самоврядування в закладах освіти: навч.-метод. посіб. / Є.М.Бачинська. - Біла Церква: КОШОПК, 2002. - 290 с.
2. Внутрішньошкільний контроль. Накази: 2-видання, без змін / упоряд. Н.Л.Мурашко. - К.: Шк.світ, 2011. - 128 с.
3. Врублевська М. О. Орган учнівського самоврядування / М.О.Врублевська // Виховна робота в школі: науково-методичний журнал. - X. - 2006. - №10 (23). - С.50.
4. Данилів І. І. Структура учнівського парламенту / І.І.Данилів // Виховна робота в школі: науково-методичний журнал. - X. - 2006. - № 10 (23). - С.45.
5. Приходько М. І. Учнівське самоврядування в сучасному вимірі. Методичний посібник / М.І.Приходько. - Біла Церква. - 2009. - 248 с.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	2
Береснєва О. Роль сімейного виховання у формуванні особистості дитини.....	3
Гавриш Н.М. Естетичне виховання - могутнє джерело моральної чистоти.....	7
Галатан О. Прогулянка як спосіб відпочинку дітей під час роботи групи продовженого дня.....	12
Гафтуняк Н. Ігрова діяльність молодших школярів в умовах групи продовженого дня.....	17
Гах О. Виховуємо успішних учнів.....	20
Гречкіна Н. О. Формування моральних і духовних цінностей успішної особистості молодшого школяра.....	24
Гутовська Н. Соціально-психологічні аспекти виховання лідера в умовах загальноосвітньої школи-ліцею.....	29
Дякун О. Активізація навичок усного мовлення як один з найважливіших факторів успішного учня.....	32
Небор У. Технологія “створення ситуації успіху” як запорука виховання успішної особистості школяра.....	35
Стефанів Н. Внутрішня форма тексту як засіб семантичної реалізації його зв’язності.....	38
Столярчук І. Здоровий спосіб життя – свідома потреба кожного школяра.....	42
Федорняк О. Активізація пізнавальної діяльності учнів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій при вивченні математики.....	45
Чорновус О. В. Учнівське самоврядування – модель суспільного життя.....	48

**ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ
ІМЕНІ БОГДАНА СТУПАРИКА. – 2015. - № _____. – 52 С.**

Відповідальні за випуск: Л.М.Прокопів, І.В.Стражнікова

Комп'ютерна верстка Л.М.Прокопів

Художнє оформлення обкладинки:
Н.Пилявська, Т.Гжебенівська

*Літературне редагування статей здійснюється авторами

Підписано до друку
Формат 60x84/16. Папір офсетний
Обл.-вид. арк. _____
Наклад 100. Зам. 101